

UCHWAŁA NR 3/2018

RADY MINISTRÓW

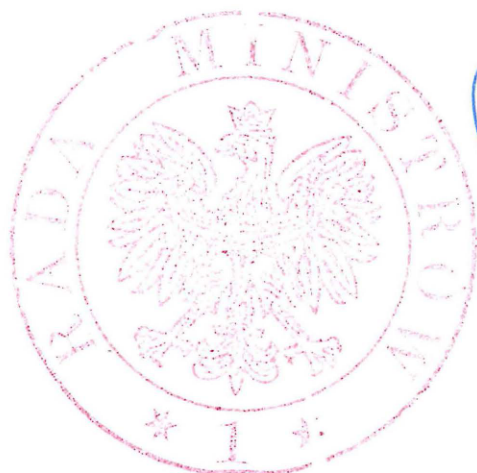
z dnia 3 stycznia 2018 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia programu rozwoju pod nazwą „Program wspierania inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki polskiej na lata 2011–2023”

Na podstawie art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2017 r. poz. 1376 i 1475) Rada Ministrów postanawia, co następuje:

§ 1. W uchwale nr 122/2011 Rady Ministrów z dnia 5 lipca 2011 r. w sprawie przyjęcia programu rozwoju pod nazwą „Program wspierania inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki polskiej na lata 2011–2023”, zmienionej uchwałą nr 39/2012 Rady Ministrów z dnia 20 marca 2012 r., uchwałą nr 143/2013 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2013 r., uchwałą nr 143/2014 Rady Ministrów z dnia 22 lipca 2014 r., uchwałą nr 212/2014 Rady Ministrów z dnia 27 października 2014 r., uchwałą nr 60/2016 Rady Ministrów z dnia 8 czerwca 2016 r., uchwałą nr 141/2017 Rady Ministrów z dnia 15 września 2017 r. oraz uchwałą nr 181/2017 Rady Ministrów z dnia 27 listopada 2017 r., załącznik otrzymuje brzmienie określone w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PREZES RADY MINISTRÓW

MATEUSZ MORAWIECKI

MINISTERSTWO ROZWOJU

Program wspierania inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki polskiej na lata 2011–2023

Spis treści:

1.	<i>Cel ustanowienia Programu</i>	<i>3</i>
2.	<i>Okres trwania Programu</i>	<i>3</i>
3.	<i>Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w zakresie objętym programowaniem.....</i>	<i>3</i>
3.1.	Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w procesach wzrostu gospodarczego	3
3.2.	Diagnoza sytuacji w zakresie napływu inwestycji zagranicznych	5
3.3.	Czynniki wpływające na wielkość napływu inwestycji zagranicznych	11
3.4.	Analiza SWOT	13
3.5.	Wyniki raportu ewaluacyjnego	15
3.6.	Podsumowanie	17
4.	<i>Cel główny i cele szczegółowe.....</i>	<i>17</i>
4.1.	Priorytety i kierunki interwencji w zakresie terytorialnym	18
5.	<i>Powiązania z dokumentami strategicznymi</i>	<i>18</i>
6.	<i>Inne instrumenty wsparcia inwestycji</i>	<i>22</i>
7.	<i>Sposób monitorowania i oceny stopnia osiągnięcia celów.....</i>	<i>23</i>
7.1.	System monitorowania	23
7.2.	Zestaw wskaźników	24
7.3.	Ewaluacja	25
8.	<i>Finansowanie Programu.....</i>	<i>26</i>
9.	<i>System realizacji Programu</i>	<i>26</i>

1. Cel ustanowienia Programu

Celem ustanowienia **Programu wspierania inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki polskiej na lata 2011–2023**, zwanego dalej „Programem”, jest wzrost innowacyjności oraz konkurencyjności polskiej gospodarki poprzez wspieranie nowych inwestycji realizowanych przez polskie i zagraniczne firmy spełniające kryteria określone Programem.

Program stanowi program rozwoju w rozumieniu art. 15 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2017 r. poz. 1376 i 1475).

2. Okres trwania Programu

Okres obowiązywania Programu określa się na lata 2011–2023. Dotacje będą przyznawane do końca 2019 r., natomiast wypłacane maksymalnie do końca 2023 r.

3. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w zakresie objętym programowaniem

Zważywszy na fakt, iż blisko 90% wszystkich znaczących inwestycji w Polsce realizowanych jest przez duże firmy zagraniczne, w Programie skoncentrowano się na zaprezentowaniu bieżącej sytuacji w tym właśnie zakresie.

3.1. Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w procesach wzrostu gospodarczego

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) definiowane są jako proces nabywania przez mieszkańców kraju X (kraj macierzystego) prawa własności aktywów w celu kontrolowania działalności firmy w kraju Y (kraj docelowy). Kluczowymi cechami odróżniającymi BIZ od inwestycji portfelowych jest wieloletni okres angażowania się inwestora zagranicznego w działalność prowadzoną w kraju docelowym oraz zamiar wywierania efektywnego wpływu na procesy zarządzania przedsiębiorstwem stanowiącym cel inwestycji. Przyjmuje się, że zamiar ten jest realizowany z chwilą pozyskania przez inwestora minimum 10% udziałów w przedsiębiorstwie. Ze względu na możliwość finansowania inwestycji ze środków pochodzących w całości z kredytów zaciągniętych w kraju docelowym, BIZ nie muszą być związane z faktycznym przepływem kapitału pomiędzy krajem macierzystym a docelowym.

Efekty wywierane przez bezpośrednie inwestycje zagraniczne na kraj docelowy mają charakter ekonomiczny, polityczny i społeczny. Efekty ekonomiczne podzielić można na makro- oraz mikroekonomiczne.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne wpływają na zwiększenie produktu gospodarki, oznaczające przyspieszenie wzrostu gospodarczego kraju docelowego. Efekt ten wynika z zagospodarowania przez inwestora niewykorzystanych zasobów gospodarki kraju docelowego oraz z poprawy efektywności wykorzystania czynników produkcji w porównaniu do poziomu notowanego w kraju

docelowym. Pozytywny wpływ BIZ na wzrost gospodarczy jest szczególnie silny w przypadku krajów słabiej rozwiniętych, notujących bezrobocie oraz niedostateczną podaż kapitału.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne są ściśle związane z transferem technologii stanowiącej jeden z podstawowych czynników procesów wzrostu gospodarczego. Inwestycje firm o charakterze międzynarodowym wprowadzają do kraju docelowego nowe technologie, nowe formy zarządzania oraz organizacji produkcji. Efektem jest zwiększenie efektywności produkcji przemysłowej oraz przyspieszenie procesów konwergencji kraju docelowego.

Badania empiryczne wskazują, że BIZ dotyczące działalności produkcyjnej wywierają pozytywny wpływ na wymianę handlową. Zwiększenie produkcji – szczególnie wyrobów zaawansowanych technicznie – przyczynia się do wzrostu eksportu oraz substytucji dóbr importowanych produktami wytwarzanymi w kraju docelowym. Efekty skali występujące w przypadku produkcji przeznaczonej na rynki światowe pozwalają przy tym na dodatkowe zwiększenie produktywności.

Efekty wywierane przez BIZ na rynek pracy są szczególnie korzystne w przypadku inwestycji polegających na tworzeniu nowych przedsiębiorstw. Nowe miejsca pracy powstają nie tylko w samym przedsiębiorstwie, ale także w jego otoczeniu biznesowym. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne przyczyniają się także do poprawy jakości zasobów rynku pracy, dzięki znacznej skali inwestycji w kapitał ludzki dokonywanych w przedsiębiorstwach z udziałem kapitału zagranicznego. Przechodzenie pracowników firm zagranicznych do firm krajowych generuje pozytywne efekty zewnętrzne związane z transferem umiejętności i wiedzy na temat nowoczesnych metod zarządzania, przyczyniając się do dalszego wzrostu produktywności gospodarki.

Poprawa efektywności wykorzystania czynników produkcji w kraju przyjmującym inwestycje zagraniczne może przyjąć formę przenoszenia zasobów z mniej do bardziej produktywnych gałęzi bądź sektorów. Oznacza to, że BIZ wywierają pozytywny wpływ na strukturę gospodarki kraju docelowego, zwiększając jej konkurencyjność. Dodatkowy efekt może być wywołany zwiększeniem efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw krajowych z danego sektora, których fakt pojawienia się nowego konkurenta zmusza do bardziej aktywnej rywalizacji o udział w rynku.

Pozytywny wpływ BIZ na wzrost gospodarczy uzależniony jest od kilku warunków. Kraj lokowania inwestycji musi być zintegrowany z globalną gospodarką, zapewniać przestrzeganie praw własności znaków i towarów oraz respektować patenty chroniące nowe rozwiązania techniczne. Wystąpienie pozytywnych efektów transferów technologii uzależnione jest od istnienia luki technologicznej między krajem macierzystym a docelowym. Badania empiryczne wykazują, że kraje najbardziej rozwinięte nie odnoszą korzyści z transferu technologii związanego z napływem BIZ¹⁾. Luka ta nie może być jednak zbyt duża, gdyż staje się wtedy barierą utrudniającą przepływ technologii.

Analiza stanu rozwoju gospodarki Polski prowadzi do wniosku, że w Polsce istnieją dobre warunki do odnoszenia przez system gospodarczy korzyści z BIZ, przy minimalizacji potencjalnych negatywnych skutków tego typu działalności. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne spełniają ważną rolę w procesach przebudowy i modernizacji polskiej gospodarki²⁾, stwarzając nowe możliwości rozwoju gospodarczego. Zagraniczne firmy wprowadzają do polskich przedsiębiorstw nowe technologie, nowe formy zarządzania i organizacji produkcji, przyczyniając się w ten sposób do ich unowocześniania oraz do poprawy ich funkcjonowania.

Spółki z udziałem zagranicznego kapitału odgrywają także istotną rolę w obrotach polskiego handlu zagranicznego. Wiele dużych zagranicznych firm działających w Polsce należy równocześnie do największych eksporterów. Są to przede wszystkim firmy z branży motoryzacyjnej, których produkcja kierowana jest głównie na eksport. Firmy zagraniczne mają także znaczący udział w polskim imporcie; zauważyć należy jednak, że następuje systematyczny spadek udziału importu tych firm w całości polskiego importu. W porównaniu z rokiem 2000, w roku 2007 import

¹⁾ Za: Małgorzata Jakubiak, Rola wymiany handlowej i bezpośrednich inwestycji zagranicznych w transferze innowacji do Polski (praca doktorska, WNE UW), Warszawa 2006 r.

²⁾ Za: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce wg stanu na koniec 2007 roku, Ministerstwo Gospodarki, grudzień 2008 r.

zagranicznych firm działających w Polsce zwiększył się o 64,0%, natomiast eksport – ponad trzykrotnie. Oznacza to, że działalność gospodarcza spółek zagranicznych w Polsce nakierowana jest głównie na eksport.

Zarówno postęp technologiczny, jak i wymiana handlowa wpływają na coraz silniejszą integrację Polski z zachodzącymi na świecie procesami globalizacyjnymi.

Inwestycje zagraniczne wpływają pozytywnie także na polski rynek pracy. Realizacja w 2012 r. 148 nowych projektów BIZ zaowocowała stworzeniem 13,1 tys. nowych miejsc pracy.³⁾

3.2. Diagnoza sytuacji w zakresie napływu inwestycji zagranicznych

Znaczny napływ BIZ do Polski obserwowany jest od czasu pojawienia się pierwszych skutków reform rynkowych, których efektem było zmniejszenie inflacji i poprawa pozostałych wskaźników makroekonomicznych. Szczególnie wysoki napływ inwestycji notowano w drugiej połowie lat 90.

Strumień inwestycji uległ znacznej redukcji na początku pierwszej dekady XXI wieku (do poziomu 4,3 mld euro w roku 2003). Ponowne przyśpieszenie napływu BIZ związane było z wejściem Polski do UE w 2004 r. Rok 2007 był pod tym względem rekordowy, wówczas wartość nowych BIZ w Polsce osiągnęła 17,2 mld euro. Kolejne ograniczenie napływu BIZ wystąpiło w roku 2008 i związane było ono ze światowym spowolnieniem wzrostu. W 2012 r. odpływ kapitału w transzycie obniżył napływ netto zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Polski do 4,7 mld euro.

Wg danych NBP (statystyka kwartalna bilansu płatniczego, czerwiec 2014 r.) saldo zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Polsce było ujemne i wyniosło 3,9 mld euro w całym 2013 r. Było to wynikiem wycofania kapitału przez inwestorów zagranicznych, głównie o charakterze finansowym (m.in. likwidacja podmiotów specjalnego przeznaczenia i wycofanie kapitału w transzycie, sprzedaż udziałów kapitałowych w sektorze bankowym zagranicznym inwestorom portfelowym).

Tabela 1 **Napływ BIZ do Polski, 2007–2012, w mld euro**

Rok	Udziały kapitałowe	Reinwestowane zyski	Pozostały kapitał (głównie kredyty)	Ogółem napływ kapitału
2007	5,6	6,7	4,8	17,2
2008	6,6	-0,7	4,1	10,1
2009	3,7	3,5	1,9	9,3
2010	3,1	5,6	1,7	10,4
2011	1,6	4,8	7,0	13,5
2012	-2,6	4,4	2,9	4,7

Źródło: NBP

W 2012 r. do Polski napłynęły inwestycje bezpośrednie o wartości 4,7 mld euro. Reinwestowane zyski miały wartość 4,4 mld euro. Napływ pozostałego kapitału, czyli różnych instrumentów dłużnych wyniósł 2,9 mld euro. Napływ netto obniżyło wycofanie udziałów kapitałowych na kwotę -2,6 mld euro.

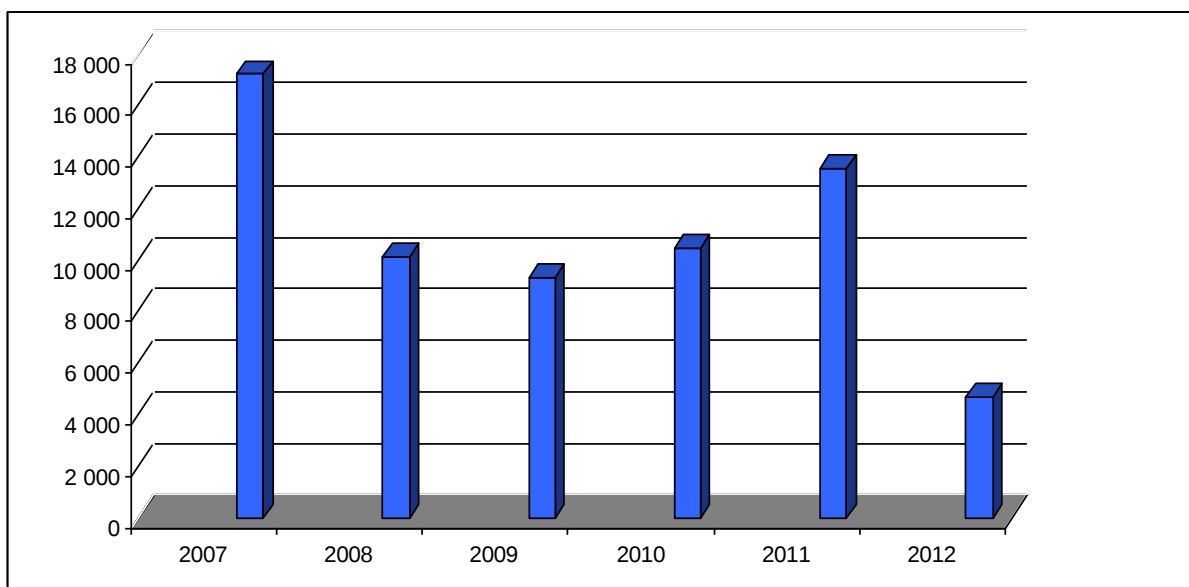
³⁾ Źródło: Ernst & Young's Europe 2013, Attractiveness survey.

Rok 2012 był wyjątkowy pod względem wpływu kapitału w tranzycie na wartość zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Polsce. Odpływ kapitału w tranzycie obniżył napływ netto zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Polski do 4,7 mld euro. Wyłączenie transakcji podmiotów specjalnego przeznaczenia związanych z kapitałem w tranzycie w kwocie 4,6 mld euro podniosłoby napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich do 9,3 mld euro.

Odnotowany w 2012 r. spadek napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich byłby zatem mniejszy niż wynikałoby z analizy zagranicznych inwestycji bezpośrednich z uwzględnieniem kapitału w tranzycie.

Napływ netto zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Polski wyniósł w 2012 r. 4,7 mld EUR i był ponad trzykrotnie niższy niż w roku poprzednim. Istotną przyczyną była likwidacja kilku podmiotów specjalnego przeznaczenia, w wyniku której nastąpił znaczny odpływ kapitału. Jednocześnie w przeciwieństwie do 2011 r., nie odnotowano dużych jednostkowych inwestycji nierezydentów w Polsce.

Wykres 1 **Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce w latach 2007–2012, mln euro**

Źródło: NBP

Największe napływy kapitału do Polski odnotowano z Niemiec (3,5 mld EUR) i Francji (3,1 mld EUR), a największe odpływy (wycofania kapitału) do Luksemburga (-3,2 mld EUR) i Niderlandów (-1,7 mld EUR).

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce kierowane były przede wszystkim do podmiotów bezpośredniego inwestowania zajmujących się działalnością finansową oraz ubezpieczeniową (3,8 mld EUR) oraz przetwórstwem przemysłowym (2,8 mld EUR). Podmiot bezpośredniego inwestowania jest to podmiot, w którego organie stanowiącym, inwestor bezpośredni bezpośrednio lub pośrednio, sam lub razem z innymi kontrolowanymi przez siebie podmiotami, posiada co najmniej 10% głosów. Podmiotem bezpośredniego inwestowania jest także podmiot kontrolowany przez inny podmiot bezpośredniego inwestowania.

Inwestycje wycofywane były głównie z podmiotów zajmujących się działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (-3,7 mld EUR). W tej ostatniej grupie klasyfikowane są często podmioty specjalnego przeznaczenia służące do transferu kapitału w ramach międzynarodowych grup

kapitałowych. Wskazuje to na znaczną skalę zjawiska kapitału w tranzycie, które miało istotny wpływ na inwestycje bezpośrednie w 2012 r.

Udział napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Polski w napływie inwestycji do nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej (przyjętych w 2004 r. i latach późniejszych) zmniejszył się do 24%, co oznacza powrót do udziału notowanego przed kryzysem finansowym.

Stan zobowiązań z tytułu zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Polsce na koniec 2012 r. wyniósł 178,3 mld EUR. W porównaniu z poprzednim rokiem nastąpił wzrost wartości zobowiązań o 21,1 mld EUR, tj. o 13%. Wspomniane już wcześniej transakcje zwiększyły wartość zobowiązań o 4,7 mld EUR, natomiast zmiany wyceny i różnice kursowe powiększyły zobowiązania o kolejne 16,4 mld EUR. Struktura geograficzna oraz podział inwestycji bezpośrednich w Polsce ze względu na rodzaje działalności gospodarczej nie uległy istotnym zmianom. Najwyższy poziom zobowiązań odnotowano w stosunku do inwestorów z Niemiec (15%), Niderlandów (15%) i Francji (12%). Inwestycje lokowane były przede wszystkim w sektorze przetwórstwa przemysłowego (32%) oraz w obszarze działalności finansowej i ubezpieczeniowej (24%).

Przyjęcie kryterium siedziby podmiotu dominującego w grupie, a nie siedziby bezpośredniego inwestora zmienia obraz podziału geograficznego zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Polsce. Największym inwestorem w Polsce pozostają Niemcy (15%). Natomiast na drugim miejscu pojawiają się Stany Zjednoczone Ameryki Płn. (13%), a na trzecim Francja (13%). Paradoksalnie, czwartym największym „zagranicznym” inwestorem bezpośrednim okazuje się Polska (7%), za sprawą inwestycji dokonywanych w Polsce przez rezydentów za pośrednictwem podmiotów mających swoje siedziby m.in. w Luksemburgu, Niderlandach i na Cyprze. Przy takim podejściu spada znacznie rola Niderlandów i Luksemburga jako kluczowych inwestorów bezpośrednich w Polsce.

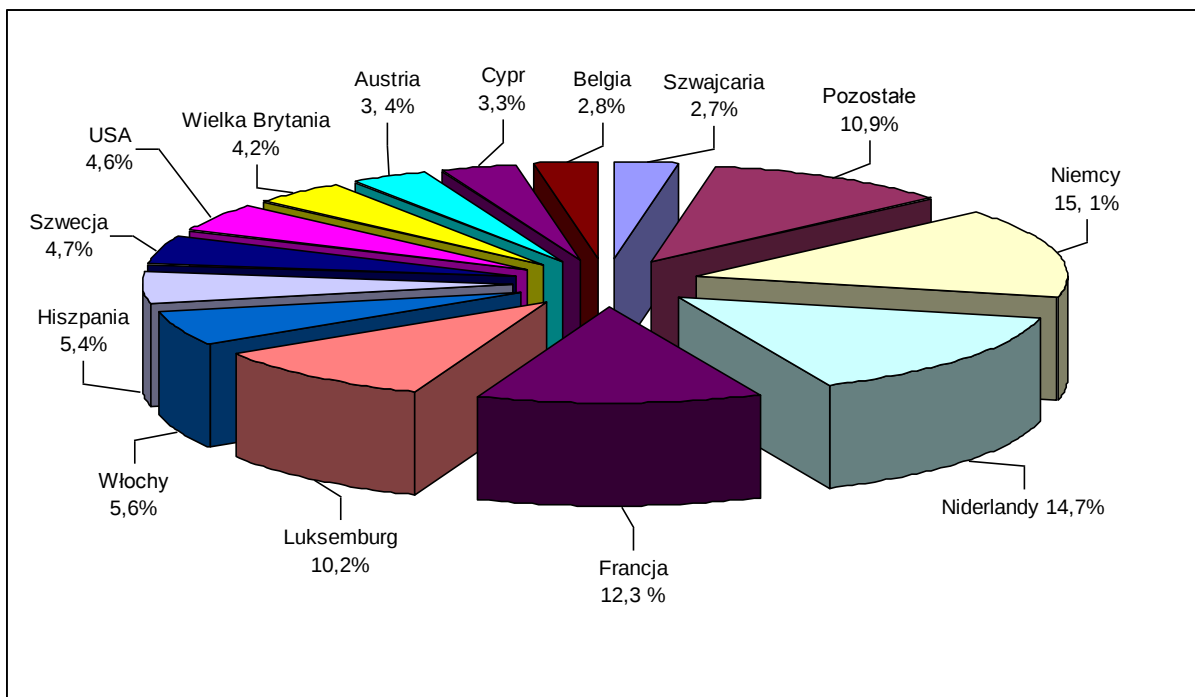
Z analizy regionalnego rozkładu zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Polsce wynika, że większość (55% stanu zobowiązań) polskich podmiotów bezpośredniego inwestowania ma swoje siedziby w województwie mazowieckim. Kolejne miejsca zajmują województwa wielkopolskie (9%) i śląskie (8%). Należy jednak zauważyć, że klasyfikacja ta, ze względu na przypisanie inwestycji do siedziby podmiotu, a nie miejsca świadczenia usług lub produkcji, może nie być w pełni miarodajna.

Dochody inwestorów bezpośrednich z tytułu dokonanych w Polsce inwestycji w 2012 r. osiągnęły wartość 14,1 mld EUR i były na porównywalnym poziomie, jak przed rokiem. Odnotowano nieznaczny wzrost udziału dywidend w całości dochodów.

O napływie inwestycji bezpośrednich do Polski w 2012 r. decydowały w szczególności następujące czynniki:

- zjawisko tzw. kapitału w tranzycie i związana z nim likwidacja kilku spółek specjalnego przeznaczenia zakładanych w celu transferu (tranzytu) kapitału, inwestowanego ostatecznie w innym kraju, w celu optymalizowania struktur podatkowych;
- brak jednostkowych dużych transakcji, które w poprzednich latach miały istotny wpływ na wartość napływu inwestycji ogółem;
- kryzys ekonomiczny w krajach Europy Zachodniej oraz zmniejszenie zainteresowania tamtejszych firm inwestycjami, w tym także zagranicznymi.

Wykres 2 Udział bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce według kraju inwestora na koniec 2012 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne lokowane w Polsce w latach 90-tych koncentrowały się głównie w sektorze produkcyjnym. Od tego czasu widoczna jest stała tendencja przesuwania inwestycji z działalności produkcyjnej w kierunku usług. O ile na przetwórstwo przemysłowe przypadało w 1999 roku 49% całkowitej wartości BIZ w Polsce, o tyle w roku 2004 udział ten spadł do 37,6%, w roku 2011 wyniósł 31,8%, natomiast w roku 2012 – 31,6%.

Tabela 2 Całkowity zasób BIZ w Polsce (zobowiązania Polski z tytułu BIZ), 2012, w %

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Przetwórstwo przemysłowe	37,6	36,6	34,0	33,5	31,1	31,8	31,2	31,8	31,6
Usługi ogółem	56,1	57,0	59,1	58,7	60,3	58,6	59,7	57,9	58,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych NBP

Udział przetwórstwa przemysłowego w nowych BIZ w roku 2012 wynosił 59,3% (2 796,7 mln euro), udział usług sięgał natomiast 36,0% (1 697,9 mln euro).

Tabela 3 **Napływ BIZ do Polski, 2004–2012, w %**

Rodzaj działalności	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Przetwórstwo przemysłowe	34,6	28,0	24,0	29,8	14,5	34,1	4,6	9,6	59,3
Usługi ogółem	55,2	64,0	66,6	57,9	66,5	47,9	72,3	59,5	36,0

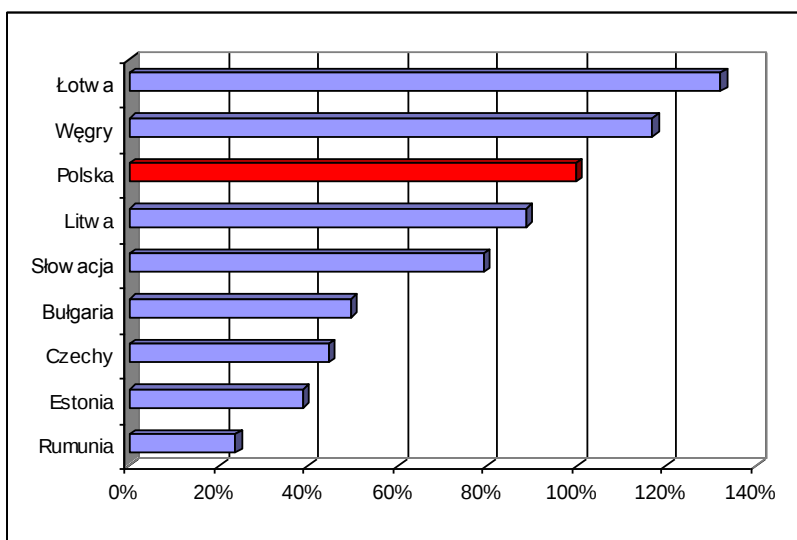
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych NBP

Według danych Narodowego Banku Polskiego napływ BIZ do Polski w 2012 r. wyniósł 4,7 mld euro. Jest to najniższy poziom napływu bezpośrednich inwestycji od 1994 r. Wartość ta jest o 65% niższa niż przed rokiem. Tak niski napływ spowodowany jest głównie wystąpieniem zjawiska odpływu kapitału w tranzycie.

Porównania międzynarodowe z krajami, z którymi Polska konkuruje o pozyskanie BIZ, wskazywały czołową pozycję Polski w rankingu napływu inwestycji. Wartość napływu BIZ w roku 2011 stawiała Polskę na pierwszym miejscu wśród wszystkich nowych państw członkowskich UE Europy Środkowo-Wschodniej. Sytuacja uległa zmianie w roku 2012 – na podstawie danych NBP oraz UNCTAD, Polska zajęła 3. pozycję w przyciąganiu inwestycji do Polski, ustępując miejsca Węgrom i Republice Czeskiej.

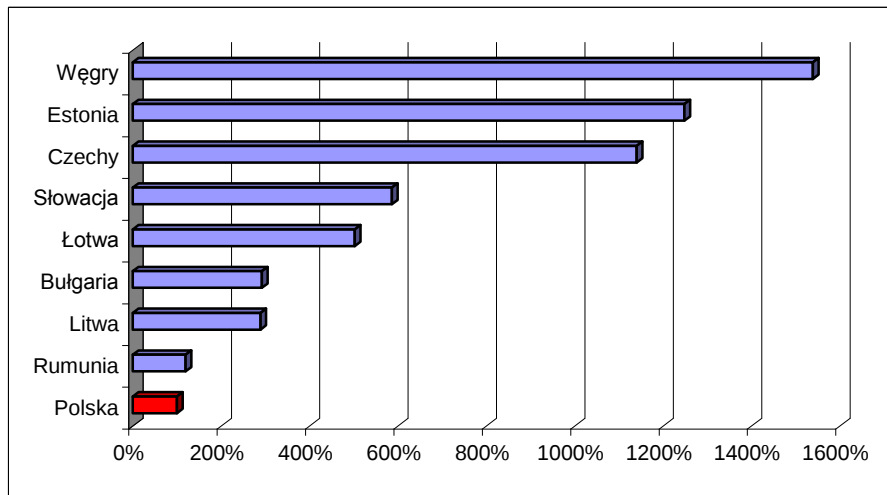
W roku 2011 Polska zajęła 3. miejsce wśród państw regionu, biorąc pod uwagę wartość BIZ w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Na Łotwie wartość BIZ na jednego mieszkańca wyniosła 132% poziomu notowanego w Polsce, na Węgrzech – 117%.

Wykres 3 **Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na mieszkańca, 2011, Polska = 100**

Sytuacja uległa drastycznemu pogorszeniu w roku 2012. Pod względem wartości BIZ w przeliczeniu na jednego mieszkańca Polska zajęła ostatnie miejsce wśród państw regionu. Rekordowy poziom w porównaniu z Polską osiągnęły Węgry = 1539%, Estonia – 1248%, Czechy – 1140%⁴⁾.

Wykres 4 **Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na mieszkańca, 2012, Polska = 100**

Dla porównania, poziom BIZ na mieszkańca w roku 2009 wyniósł we Francji 310% poziomu notowanego w Polsce, w Wielkiej Brytanii – 248%, w USA – 140%, w Niemczech – 145%⁵⁾.

Analiza napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w ujęciu regionalnym prowadzi do wniosku, iż poszczególne regiony Polski oferują korzystne warunki dla inwestycji dotyczących różnych sektorów gospodarki⁶⁾. Województwa południowej Polski są szczególnie atrakcyjne dla działalności przemysłowej. Ze względu na długie tradycje przemysłowe posiadają dobrze rozwinięty sektor przedsiębiorstw produkcyjnych oraz specjalistyczne zasoby rynku pracy. Charakteryzują się także względnie dobrą dostępnością transportową. Obszary metropolitalne, skupione wokół największych polskich miast, oferują dogodne warunki dla inwestycji związanych z działalnością usługową. Regiony te dysponują dużymi zasobami wysoko wykwalifikowanych pracowników, dobrze rozwiniętą infrastrukturą gospodarczą oraz bardzo dobrą dostępnością transportową; stanowią także duże i chłonne rynki zbytu.

Podregiony metropolitalne są także szczególnie atrakcyjne dla działalności zaawansowanej technologicznie. W największych miastach skoncentrowana jest przeważająca część infrastruktury oraz kadry badawczo-rozwojowej. Ośrodki te kształcą jednocześnie specjalistów zasilających lokalny rynek pracy. Duże miasta dzięki rozbudowanej infrastrukturze czasu wolnego oferują dobre warunki życia i co ważne, tworzą atmosferę sprzyjającą kreatywności. Korzystne warunki funkcjonowania mogą także zapewniać ośrodki, w których zlokalizowana jest wysoko wyspecjalizowana produkcja o dużej skali oraz oferowane są dodatkowe korzyści np. w postaci ulg podatkowych z tytułu inwestycji w specjalnych strefach ekonomicznych.

Najwyższa atrakcyjność inwestycyjna cechuje trzy województwa: śląskie, dolnośląskie i mazowieckie, natomiast wyraźnie ponad przeciętną atrakcyjnością charakteryzują się

⁴⁾ Źródło: obliczenia własne na podstawie UNCTADStat, *Inward and outward foreign direct investment flows, annual, 1970–2012 FDI flows, USD at current prices per Capita*, 2013.

⁵⁾ Źródło: obliczenia własne na podstawie UNCTADStat, *FDI flows*, 2013.

⁶⁾ Źródło tej części opracowania: IBnGR, *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2012*.

województwa wielkopolskie, małopolskie, zachodniopomorskie, pomorskie i łódzkie. Regiony te cechują się bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturą gospodarczą, stosunkowo dużymi i chłonnymi rynkami zbytu oraz ponadprzeciętną dostępnością transportową.

Optymistyczne **prognozy trendów rozwojowych** dotyczące napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski zostały istotnie skorygowane wskutek znacznego spowolnienia gospodarki światowej, jakie nastąpiło w latach 2008 i 2009. W okresie tym zanotowano zauważalny odwrót zagranicznych inwestorów krótkoterminowych, wywołany spadkami indeksów GPW w Warszawie oraz osłabieniem złotego.

Nieco mniej pesymistyczne są przewidywania dotyczące zachowania inwestorów długoterminowych, tzn. grupy odpowiedzialnej za realizację BIZ w Polsce. Inwestorzy ci są mniej podatni na przejściowe wahania wskaźników makroekonomicznych, w swych decyzjach opierając się na informacjach dotyczących długoterminowych prognoz wzrostu. Fundamenty polskiej gospodarki są zdrowe, a skala osłabienia tempa wzrostu gospodarczego wskazuje na mniejszy wpływ kryzysu niż ma to miejsce za granicą – zarówno w krajach macierzystych potencjalnych inwestorów, jak i u potencjalnych europejskich konkurentów Polski w procesie przyciągania inwestycji zagranicznych. Nie ulega jednak wątpliwości, iż osłabienie gospodarki światowej może wpłynąć na odłożenie w czasie decyzji dotyczących angażowania się w nowe inwestycje, powodując tym samym osłabienie napływu inwestycji zagranicznych do Polski⁷⁾. Duże znaczenie dla prognoz napływu ma również tzw. *druga fala kryzysu*. Dotyczy ona w szczególności gospodarek europejskich, co w kontekście dekompozycji geograficznej napływu BIZ do Polski powoduje spadek napływu.

3.3. Czynniki wpływające na wielkość napływu inwestycji zagranicznych

Prowadzone badania dotyczące inwestycji zagranicznych wyraźnie wskazują, jakie są główne determinanty lokowania inwestycji w krajach rozwijających się. Przykładowo Nonnenberg i Mendonca⁸⁾, na podstawie analizy panelowej poziomu inwestycji zagranicznych w 33 krajach rozwijających się (w tym także Polski), w okresie 1975–2000, jako główne czynniki przyciągające inwestycje zagraniczne wskazali:

- poziom i tempo rozwoju gospodarczego, mierzony poziomem produktu narodowego brutto oraz dynamiką jego zmiany w kilkuletnim okresie;
- poziom kapitału ludzkiego, mierzonego poziomem wykształcenia populacji;
- poziom otwarcia gospodarki, będący wskaźnikiem obrazującym gotowość danego kraju do przyjęcia inwestorów;
- poziom indeksu Dow Jones, będący wskaźnikiem koniunktury w kraju pochodzenia inwestora, jest istotnie powiązany z poziomem inwestycji zagranicznych.

Ostatnie stwierdzenie może mieć znaczenie z punktu widzenia obserwowanego załamania indeksów giełdowych we wszystkich rozwiniętych gospodarkach, co będzie niewątpliwie w krótkim okresie sprzyjać silnemu ograniczeniu inwestycji zagranicznych.

Powyższe wyniki są zrozumiałe, jeśli na kwestię inwestycji zagranicznych spojrzeć z punktu widzenia inwestora. Podejmując decyzję o realizacji inwestycji w innym kraju, inwestor ponosi znaczne nakłady, istotnie wyższe niż w przypadku np. eksportowania dóbr i usług. Dlatego też siła czynników przyciągających musi być na tyle duża, aby korzyści wyraźnie przekraczały rzeczywiste i potencjalne koszty.

Potwierdzają to badania prowadzone wśród samych inwestorów. Przykładowo realizowane przez Ernst & Young⁹⁾ badania dotyczące inwestycji zagranicznych, pozwalają na identyfikację

⁷⁾ Za: Polska gospodarka - diagnoza sytuacji, PKPP Lewiatan, październik 2008 r.

⁸⁾ *The determinants of FDI in developing countries*, Marcelo José Braga Nonnenberg, Mário Jorge Cardoso de Mendonça, IPEA, 2004.

⁹⁾ Otwarty świat; badanie atrakcyjności inwestycyjnej Europy 2008, Ernst & Young.

kryteriów, którymi kierują się dyrektorzy międzynarodowych firm przy wyborze lokalizacji dla projektów inwestycyjnych. Na ich decyzję wpływ mają cztery zestawy czynników:

- wejście na rynek, czyli reakcja na zmianę na rynku – jego skali, miejsca, charakteru lub zróżnicowania;
- koszty pracy i produktywność – poszukiwana będzie lokalizacja, gdzie można osiągnąć najlepszą proporcję pomiędzy kosztami pracy a produktywnością (a zatem niekoniecznie najniższe koszty pracy);
- podatki i legislacja – kształtujące w sposób bezpośredni i pośredni elastyczność oraz rentowność inwestycji; w tej grupie czynników uwzględniane są również obciążenia podatkowe, czynniki prawne i regulacyjne, a także działania motywacyjne ze strony państwa;
- otoczenie i region – firmy analizują dostępność kapitału, rynków finansowych i specyficznej wiedzy fachowej oraz poziom innowacyjności i badań, a nawet jakość życia.

Inwestorzy rozpatrują zatem cały szereg czynników, które wpływają ostatecznie na koszty prowadzenia przedsiębiorstwa oraz potencjalną zyskowność. Jak zauważają autorzy raportu *„Dostęp do lokalnych inwestorów finansowych, subsydia państwowe oraz środki pomocowe znajdują się na samym dole listy kryteriów wyboru lokalizacji inwestycji”*. Co więcej, waga tych czynników istotnie spadła między rokiem 2006 i 2008, co można jednak wiązać z bardzo dobrą koniunkturą w światowej gospodarce i spodziewaną, wysoką stopą zwrotu z inwestycji zagranicznych. Można się spodziewać, że pogorszenie sytuacji gospodarczej może przełożyć się na wzrost znaczenia wsparcia publicznego przy podejmowaniu decyzji o lokalizacji inwestycji.

Należy zwrócić uwagę na istotny fakt konkurowania o projekty pomiędzy krajami oferującymi zbliżone warunki inwestowania, jak np. państwa Europy Środkowo-Wschodniej. Stąd też bardzo często ostateczna decyzja o wyborze danej lokalizacji podyktowana jest wysokością zaproponowanego wsparcia i atrakcyjnością pakietu zachęt zaoferowanego przez dany kraj.

Różne formy wsparcia inwestorów zagranicznych istnieją praktycznie we wszystkich krajach. Wsparcie to jest najczęściej koordynowane przez wyspecjalizowaną agencję, a obejmuje zazwyczaj różnego rodzaju ulgi podatkowe, korzystne zasady rozliczania inwestycji (np. szybsza amortyzacja), jak również dotacje bezpośrednie dla inwestorów¹⁰⁾.

W tym kontekście decydującego znaczenia nabiera wielkość oferowanej pomocy. W praktyce jednak niezwykle trudno porównać skalę oferowanego wsparcia w różnych krajach. W przypadku członków Unii Europejskiej pewnym wskaźnikiem może być skala udzielonej pomocy publicznej, jednak w dostępnych statystykach nie wyodrębnia się pomocy udzielonej inwestorom zagranicznym. Tym samym każdy kraj, decydując o skali środków przeznaczanych na wsparcie bezpośrednich inwestycji zagranicznych, działa w sytuacji dużej niepewności, nie znając ofert „konkurentów”.

Dostępne dane dotyczące pomocy publicznej pozwalają na analizę udzielanej pomocy z uwzględnieniem jej formy. Zasadniczo dominują dwa główne instrumenty: dotacje i zwolnienia podatkowe. Średnio w UE stanowią one 92% pomocy publicznej kierowanej do przemysłu i usług. Udział poszczególnych instrumentów różni się istotnie w poszczególnych krajach UE. Przykładowo w Portugalii dotacje stanowiły w latach 2005–2007 średnio 4% pomocy publicznej kierowanej do przedsiębiorców, podczas gdy w Słowenii odsetek ten wyniósł 92%. W Polsce ponad trzy czwarte pomocy kierowanej do przemysłu i usług udzielane jest w formie dotacji.

¹⁰⁾ Zestawienie informacji nt. instrumentów wsparcia napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w wybranych krajach europejskich; Przygotowane na podstawie opracowań wydziałów promocji handlu i inwestycji ambasad RP, Warszawa 2008.

3.4. Analiza SWOT

Silne i słabe strony gospodarki polskiej oraz szanse i zagrożenia związane z procesami napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych przedstawione zostały poniżej:

Silne strony:

- korzystne położenie geograficzne kraju oferujące dogodne warunki lokalizacyjne dla inwestorów zainteresowanych rynkami zbytu Europy, Europy Środkowo-Wschodniej, w tym krajów leżących poza wschodnią granicą UE;
- duży wewnętrzny rynek zbytu oferujący perspektywy stałego wzrostu popytu (duża liczba ludności, stały proces bogacenia się gospodarstw domowych), bliskość rynków nowych środkowoeuropejskich państw członkowskich UE oraz największych rynków unijnych, zwłaszcza Niemiec;
- dobra integracja z systemem gospodarczym Unii Europejskiej, nieskrępowany dostęp do rynku wewnętrznego Unii;
- korzystne uwarunkowania makroekonomiczne gospodarki Polski: relatywnie stabilna gospodarka, osiągnięty wzrost gospodarczy w ostatnich latach, niski poziom inflacji, stabilny system bankowy;
- relatywnie niskie koszty pracy; mimo stałego wzrostu w ciągu najbliższych lat dalekie jeszcze od poziomu notowanego w gospodarkach krajów wysoko rozwiniętych;
- zasoby wykwalifikowanej siły roboczej: stosunkowo wysokie kwalifikacje pracowników, w regionach przemysłowych zasoby pracowników z wiedzą specjalistyczną, w podregionach metropolitalnych wysoki poziom wykształcenia, dużo uczelni wyższych/studentów/absolwentów, znajomość języków obcych; stosunkowo młode społeczeństwo;
- bogata baza poddostawców dla wielu sektorów przemysłu;
- zaczątki klastrów przemysłowych, np. lotniczego;
- dobrze rozwinięta infrastruktura telekomunikacyjna;
- stabilność polityczna Polski;
- oferta agencji państwowych, takich jak: PAIH S.A., PARP, ARP S.A., NCBiR, obecność ośrodków naukowo-badawczych, funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych.

Słabe strony:

- niedobór właściwie przygotowanych terenów inwestycyjnych, zwłaszcza wielkopowierzchniowych;
- niedorozwinięta (w skali kraju) infrastruktura komunikacyjna (sieć drogowa, koleje, lotniska), niezmodernizowana i coraz mniej wydolna infrastruktura energetyczna;
- słabość sektora nauki w dziedzinie współpracy ze sferą gospodarczą, niewystarczająco efektywnie rozwinięte mechanizmy transferu wiedzy do gospodarki, wdrożeń badań naukowych;
- niewystarczająco rozwinięte rynki infrastruktury „okołobiznesowej”: powierzchni biurowych, powierzchni magazynowych, wystawienniczych, hoteli;
- ograniczenia administracyjne (biurokracja, przewlekłość postępowań, skomplikowane zasady legalizacji pobytu cudzoziemców, ograniczenia w zakupie ziemi przez kapitał obcy);
- mało przejrzysty, miejscami niespójny system prawny; skomplikowane regulacje podatkowe;

- opóźnienia w pracach nad sposobem wykorzystania środków unijnych w nowym budżecie UE, co może opóźnić wykorzystanie środków unijnych nawet o rok;
- unijne ograniczenia w obszarze wspierania bezzwrotnymi dotacjami nowych inwestycji ze środków unijnych (dla dużych firm, głównie na tworzenie infrastruktury B+R);
- malejąca atrakcyjność systemu dostępnych zachęt inwestycyjnych w stosunku do bezpośrednich konkurentów w walce o nowe projekty;
- niekorzystne prognozy demograficznego rozwoju populacji, które w długim czasie będą powodowały ograniczenie dostępności zasobów ludzkich.

Szanse:

- relatywny wzrost atrakcyjności inwestycyjnej Polski wynikający ze słabszego (niż w większości krajów „starej” i „nowej” Europy) negatywnego wpływu kryzysu gospodarczego;
- zwiększenie zasobów rynku pracy wynikające z powrotów z emigracji oraz napływu mieszkańców z krajów dotkniętych kryzysem, jak Portugalia czy Hiszpania, wywołanych spowolnieniem tempa wzrostu gospodarczego w krajach Zachodniej Europy;
- korzyści związane z realizacją programów operacyjnych w ramach NSRO 2007–2013, w tym zwłaszcza inwestycje w rozwój infrastruktury, rozwój kompetencji i kwalifikacji pracowników, a także modernizację systemu edukacyjnego i systemu szkolnictwa wyższego. Inwestycje w rozwój kapitału ludzkiego, rozwój nowoczesnych technologii, infrastruktury;
- relatywnie nieduży koszt pieniądza w gospodarce, najniższy w historii poziom stóp procentowych ustalanych przez NBP;
- szanse na dalszy rozwój w powyższym zakresie w ramach nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej w latach 2014–2020;
- podjęcie szeregu działań zmierzających do usprawnienia sposobu zarządzania funduszami strukturalnymi;
- wysiłki rządu zmierzające do ograniczenia biurokracji i uproszczenia systemu prawnego, tak aby stał się on bardziej przyjazny dla inwestorów.

Zagrożenia:

- wyraźne spowolnienie gospodarcze redukujące aktywność inwestorów zagranicznych (spowolnienie w krajach macierzystych, w krajach-odbiorcach produktów eksportowanych z Polski, w Polsce, co wpływa na mniejszy potencjał rynku wewnętrznego);
- odnotowywany od 2008 r. stały spadek BIZ w kategorii „Wniesienie udziałów”, co bezpośrednio przekłada się na nowe inwestycje w gospodarce;
- konkurencja w ubieganiu się o inwestycje zagraniczne ze strony innych krajów regionu (głównie Czechy, Węgry, Słowacja);
- wzmożenie wysiłków dążących do przyciągnięcia inwestorów zagranicznych w krajach konkurujących o inwestycje (jw.);
- niepewność dotycząca wyników inwestycyjnych w warunkach nieprzewidywalnych, znacznych wahań kursów walutowych;
- koncentracja inwestycji zagranicznych w kilku, najbardziej rozwiniętych regionach kraju, co w dłuższej perspektywie może zaburzyć zrównoważony rozwój kraju.

3.5. Wyniki raportu ewaluacyjnego

Dla Programu został przygotowany kompleksowy raport ewaluacyjny, który wypełnia wymogi ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i może być podstawą do ewaluacji wsparcia z tytułu realizacji inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki polskiej.

Badanie ewaluacyjne zostało przeprowadzone z punktu widzenia kryterium skuteczności oraz efektywności Programu. Uwzględniono również kryteria charakterystyczne dla ewaluacji *ex ante*, czyli kryterium trafności, spójności wewnętrznej i zewnętrznej Programu oraz komplementarności do innych instrumentów wspierania inwestycji, a także jakości systemu wdrażania.

Analizie i ocenie w świetle tych kryteriów zostały poddane:

1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w zakresie odnoszącym się do inwestycji zagranicznych w Polsce.
2. Cel główny i cele szczegółowe Programu w nawiązaniu do odpowiednich strategii rozwoju wraz z ich wskaźnikami.
3. Priorytety i kierunki interwencji zaplanowane w Programie.
4. System monitorowania i oceny stopnia osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych Programu.
5. System realizacji Programu.

Zastosowana metodologia badawcza objęła następujące metody i techniki badawcze:

- analiza dokumentów,
- wywiady pogłębione,
- panel ekspertów.

Wyniki oceny szacunkowej

W wyniku dokonanej analizy i oceny Programu ewaluatorzy sformułowali szereg wniosków i rekomendacji służących podniesieniu jego skuteczności i efektywności, a także trafności:

1. W odniesieniu do diagnozy, podkreślając dokonanie szczegółowej analizy napływu inwestycji zagranicznych do Polski, stwierdzono potrzebę pogłębienia analizy czynników ograniczających napływ inwestycji do Polski oraz dotychczasowych efektów wsparcia udzielanego inwestorom.
2. Wskazano na potrzebę uzupełnienia analizy SWOT o kwestie ważne z punktu widzenia diagnozy oraz celów i zasad wdrażania Programu, tak aby stanowiła łącznik pomiędzy częścią diagnostyczną a częścią projekcyjną Programu.
3. Zasugerowano przeformułowanie celów Programu, uznając określone w badanym dokumencie cele za zbyt szerokie w stosunku do diagnozy i zakresu Programu. Zaproponowano ich skoncentrowanie na aspektach kluczowych z punktu widzenia Programu, w szczególności poprawie konkurencyjności i innowacyjności polskiej gospodarki.
4. Uznano za trafny brak wyodrębnienia w Programie priorytetów zarówno w ujęciu merytorycznym, jak i terytorialnym. Wynika to z niewielkiej skali Programu oraz jego homogeniczności.
5. W odniesieniu do wskaźników monitorowania, zaproponowano przyjęcie wartości wskaźnika celu głównego jako utrzymanie aktualnego poziomu inwestycji zagranicznych w Polsce.

6. Stwierdzono zgodność Programu z dokumentami strategicznymi polskimi i wspólnotowymi. W świetle priorytetu nadawanego przez Strategiczne Wytocznice Wspólnoty wspieraniu otoczenia przedsiębiorstw, a nie samych przedsiębiorstw, pozytywnie oceniono koncentrację na wspieraniu przez Program nowoczesnych technologii oraz inwestycji w badania i rozwój.
7. Zaproponowany wybór branż priorytetowych uznany został za uzasadniony, zgodny z dotychczasowymi doświadczeniami związanym z BIZ w Polsce, jak i analizą branż charakteryzujących się największą innowacyjnością i potencjałem. Pozytywnie oceniono też fakt, że dodatkowo Program przewiduje mechanizm zapewniający jego elastyczność – w przypadku inwestycji o dużym znaczeniu dla gospodarki, a nie realizowanych w żadnej z wybranych branż, możliwe jest również udzielenie wsparcia.

W celu zapewnienia większej spójności Programu z *Koncepcją horyzontalną polityki przemysłowej* zaproponowano rozważenie uwzględnienia w katalogu wspieranych branż (niektórych) z tych, które wskazuje Koncepcja.

Podkreślono również, że wobec szybkich zmian w gospodarce należy prowadzić stały monitoring branż o największej innowacyjności i potencjalnym znaczeniu dla polskiej gospodarki i na tej podstawie, w razie uzasadnionej potrzeby, odpowiednio modyfikować Program.

8. Stwierdzono, że wsparcie oferowane w ramach Programu stanowi jeden z instrumentów mogących służyć wspieraniu inwestycji zagranicznych. Program powinien więc być rozpatrywany jako fragment większej całości. W badanym dokumencie brakowało odniesień do pozostałych elementów systemu, w szczególności wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007–2013 oraz specjalnych stref ekonomicznych. Ponadto zwrócono uwagę na trudności w zarządzaniu całym systemem wsparcia wynikające z wielości zaangażowanych instytucji, przy braku określonych mechanizmów koordynacji.
9. Stwierdzono, że kryteria przyznawania wsparcia w ramach Programu powinny służyć jako wsparcie kierunkowe przy podejmowaniu decyzji o wsparciu. Uznano, że należy utrzymać system wag, a także określić wagi dla kryteriów w przypadku dotacji z tytułu kosztów inwestycji. Zaproponowano dodanie kryterium dotyczącego innowacyjności i/lub zaawansowania technologicznego inwestycji, a także uwzględnianie przy podejmowaniu decyzji wpływu danej technologii na środowisko.
10. W zakresie systemu realizacji Programu, wskazano, że jego konstrukcja powoduje wydłużanie procesu decyzyjnego, ze względu zwłaszcza na brak uregulowań prawnych przyznających odpowiednie kompetencje decyzyjne Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. (PAIiZ, obecnie: Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A.), która wykonuje szereg zadań w ramach systemu, a także brak programu pomocowego, co skutkuje koniecznością każdorazowej notyfikacji pomocy publicznej w Komisji Europejskiej. W związku z tym zarekomendowano:
 - a) opracowanie projektu aktu normatywnego, określającego zasady udzielania pomocy publicznej w ramach Programu, spełniającego wymagania programu pomocowego i notyfikowanie go w KE. Powinien on zapewnić instytucji przyznającej pomoc możliwość prowadzenia negocjacji z inwestorem (w ramach pułapów pomocy);
 - b) opracowanie projektu ustawy o PAIiZ. Ze względu na nierozstrzygniętą kwestię odpowiedzialności za promocję eksportu, zarekomendowano opracowanie ustawy w wersji minimalnej, określającej obszar kompetencji PAIiZ. Ustawa ta mogłaby przewidywać wprowadzenie mechanizmu uzgadniania w formie porozumienia z właściwymi ministrami podziału zadań i kompetencji w zakresie promocji eksportu i gospodarki.

3.6. Podsumowanie

Mimo spowolnienia tempa napływu BIZ w latach 2008 i 2009 oraz tzw. „drugiej fali kryzysu” z lat 2011–2012, zachodzące w Polsce procesy dotyczące bezpośrednich inwestycji zagranicznych określić należy jako jednoznacznie korzystne. Polska notuje stały napływ BIZ, jednocześnie w strukturze inwestycji następuje ciągły wzrost udziału usług. Poszczególne regiony kraju oferują korzystne warunki dla inwestycji dotyczących działalności przemysłowej, usługowej oraz – szczególnie istotnej dla zwiększania konkurencyjności gospodarki – działalności zaawansowanej technologicznie.

Ze względu na swoje atuty (wysokie kwalifikacje pracowników, stosunkowo niskie koszty pracy, stabilność polityczną i gospodarczą, dostęp do rynków UE), Polska może liczyć na kontynuację procesu przyciągania znacznych inwestycji. Jak się wydaje, może to dotyczyć działalności usługowej, w tym typu BSS (m.in. usług księgowych, finansowych, wsparcia działów kadr, obsługi klienta, logistycznych, informatycznych, związanych z badaniami naukowymi itp.) oraz stosunkowo pracochłonnych, lecz wysoko zaawansowanych technologicznie dziedzin przemysłu. Inwestycje takie byłyby dokonywane głównie z myślą o eksporcie. Przewiduje się stopniowe ograniczanie w Polsce przemysłów pracochłonnych i nisko zaawansowanych technologicznie.

Dla Polski istotne jest utrzymanie pozycji kraju atrakcyjnego jako miejsca lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych, co pozwoli na wykorzystanie tych inwestycji jako ważnego czynnika zwiększania potencjału gospodarki, eksportu i restrukturyzacji produkcji oraz poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw.

4. Cel główny i cele szczegółowe

Celem głównym Programu jest wzrost innowacyjności oraz konkurencyjności polskiej gospodarki.

Cel ten realizowany będzie za pomocą wspierania bezpośrednich inwestycji w sektorach kwalifikowanych przez OECD jako sektory wysokich technologii (hi-tech). Sektory te generują najwyższą wartość dodaną, najsilniej przyczyniając się do rozwoju gospodarki oraz wzmacniania jej przewag konkurencyjnych. Ponadto w sektorach tych koncentruje się większość światowych przepływów BIZ. Jednocześnie Polska dysponuje zasobami zapewniającymi efektywne funkcjonowanie inwestycji dotyczących działalności, jakiej dotyczyć ma wsparcie udzielane w ramach Programu.

Wsparcie udzielane będzie inwestorom planującym inwestycje opisane w pkt 9.1.1.

Realizacji celu głównego będą służyć następujące **cele szczegółowe**:

1. Zwiększanie udziału innowacyjnych inwestycji stosujących nowoczesne technologie.
2. Tworzenie miejsc pracy o wysokiej produktywności.

Cel 1 osiągnąć będzie przez realizację nowych inwestycji należących do sektorów priorytetowych, o kosztach nowej inwestycji kwalifikujących się do objęcia pomocą wynoszących co najmniej 160 mln zł i tworzącej co najmniej 50 nowych miejsc pracy oraz poprzez realizację „znaczącej” inwestycji produkcyjnej o minimalnych kosztach kwalifikowanych 750 mln zł i tworzącej co najmniej 200 nowych miejsc pracy lub o minimalnych kosztach kwalifikowanych 500 mln zł i tworzącej co najmniej 500 nowych miejsc pracy.

Realizacja celu 2 osiągnięta będzie przez wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy. Produktywność miejsc pracy jest charakteryzowana wielkością nakładów inwestycyjnych niezbędnych do utworzenia jednego miejsca pracy.

Szczegółowe zasady udzielania wsparcia przedstawiono w pkt 9.1.

Dopuszcza się udzielanie na podstawie Programu wsparcia dla inwestycji realizujących jedynie jeden z wymienionych wyżej celów szczegółowych.

4.1. Priorytety i kierunki interwencji w zakresie terytorialnym

Program zawiera precyzyjnie określone i jasno ukierunkowane cele. Zgodnie z założeniami, ma stanowić instrument wsparcia w odniesieniu do inwestycji o szczególnym znaczeniu dla rozwoju innowacyjności i konkurencyjności. Zawiera również określenie priorytetowych sektorów, w których będą wspierane inwestycje. Jednocześnie, biorąc pod uwagę zróżnicowanie terytorialne poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, a w związku z tym zróżnicowanie zapotrzebowania na inwestycje zewnętrzne jako istotny czynnik stymulujący rozwój gospodarczy i tworzenie miejsc pracy, do kryteriów przyznawania wsparcia wprowadzono lokalizację inwestycji. Jest to kryterium istotne, bowiem punktacja w jego ramach sięga 30% całkowitej liczby punktów możliwych do uzyskania. Kryterium lokalizacji inwestycji zostało zdefiniowane poprzez procent stopy bezrobocia w stosunku do średniej krajowej według ostatnich danych publikowanych przez GUS na dzień przed złożeniem wniosku inwestora o udzielenie wsparcia.

5. Powiązania z dokumentami strategicznymi

Program realizuje cele następujących strategii rozwoju:

- Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 25 września 2012 r. (M.P. poz. 882), zwana dalej „SRK” ;
- Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020” przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 15 stycznia 2013 r. (M.P. poz. 73);
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (M.P. z 2011 r. poz. 423).

Cele Programu wpisują się w następujące obszary strategiczne oraz cele szczegółowe SRK:

- Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka:

→ Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej

SRK stwierdza, iż sprostanie wyzwaniom wynikającym z kontekstu międzynarodowego oraz sytuacji gospodarczej Polski musi następować przez zapewnienie stabilności makroekonomicznej kraju, zabezpieczeniu źródeł przyszłego finansowania modernizacji kraju i tworzeniu podstaw wzrostu.

Jednymi z podstawowych kierunków interwencji wg SRK powinny być uzdrowienie finansów publicznych oraz zwiększenie inwestycji. Cele stawiane przez Program i jego realizacja są z nimi zbieżne. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Polski dzięki wsparciu oferowanemu przez Program i – w konsekwencji – zwiększenie liczby realizowanych w Polsce inwestycji adaptujących nowoczesne technologie, wpływających na wzrost innowacyjności gospodarki i tworzących nowe miejsca pracy sprzyja przyspieszeniu wzrostu gospodarczego.

Wspierając inwestycje zaawansowane technologicznie, zarówno produkcyjne, których sprzedaż ukierunkowana jest zasadniczo na zaspokojenie potrzeb spółek wchodzących w

skład korporacji globalnych, czy też usługowe – prowadzące obsługę klientów na całym świecie, Program spełnia zadanie pobudzania wolumenu eksportu z Polski, co – w mechanizmie zwrotnym – kreuje dodatkową produkcję i wzrost zatrudniania. Wielkie korporacje, lokując w Polsce swoje ośrodki produkcyjne lub usługowe, zapewniają im dostęp do międzynarodowych kanałów dystrybucji i wsparcia marketingowego. Dodatkowo, proinnowacyjne inwestycje zwiększają zdolność polskiej gospodarki do konkurencyjności na międzynarodowych rynkach.

→ Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki

SRK ocenia zachodzący w sektorach produkcyjnych proces modernizacji jako zbyt wolny, co wpływa na dynamikę PKB i zamożność mieszkańców Polski. Aby zdążyć w kierunku skoku cywilizacyjnego, zakłada on odchodzenie od dotychczasowej struktury gospodarki do gospodarki opartej na wiedzy.

Program zachęca do lokowania w Polsce inwestycji w sektorach zaawansowanych technologii. Poprzez wspieranie projektów w sektorach produkcyjnych i usługowych o wysokiej wartości dodanej (w tym, działalności badawczo-rozwojowej w ramach realizowanych projektów) – sprzyja przekształcaniu gospodarki polskiej w gospodarkę opartą na wiedzy oraz podnoszeniu jej produktywności. Program obejmuje sektory, które stosują zaawansowane technologie (motoryzacyjny, elektroniczny, biotechnologii, lotniczy) i które wnoszą duży wkład we wzrost wydajności gospodarki, nie tylko przez swoją wysoką produktywność, ale także przez korzystne oddziaływanie na inne przemysły. Taka kompozycja sektorów kwalifikujących się do wsparcia pozwala również na ewolucję struktury zatrudnienia, sprzyjając wzrostowi wydajności pracy i zwiększaniu zatrudnienia wysoko wykwalifikowanych i posiadających duże doświadczenie pracowników.

→ Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki

SRK zakłada poprawę pozycji konkurencyjnej Polski poprzez wdrażanie m.in. nowoczesnych rozwiązań technologicznych, organizacyjnych i marketingowych.

Program odpowiada na tę potrzebę. Premiuje i wspiera inwestycje innowacyjne, nie tylko adaptujące nowoczesne technologie, ale przewidujące prowadzenie własnej działalności badawczo-rozwojowej. Ponieważ w chwili obecnej największymi problemami dla Polski są wielkość i struktura finansowania działalności badawczo-rozwojowej, zwłaszcza w zakresie prywatnych nakładów na tę działalność, Program sprzyja zmniejszeniu luki w tym zakresie. Program premiuje innowacyjność, nie tylko w wymiarze technologicznym i produktowym, ale także organizacyjnym, procesowym, marketingowym, w tym również w sektorze usług. Podniesienie stopnia innowacyjności gospodarki nie jest też możliwe bez usprawnienia współpracy sektorów nauki (od poziomu kształcenia zawodowego do szkolnictwa wyższego) z przemysłem. Warunki realizacji Programu sprzyjają nawiązywaniu współpracy sektora gospodarczego z ośrodkami akademickimi w kraju.

SRK stwierdza, iż zwiększenie konkurencyjności polskiej gospodarki wymaga znacznie aktywniejszego niż dotychczas podjęcia prac badawczych i rozwojowych przez rodzime firmy. Podstawową barierą uniemożliwiającą większe wykorzystanie innowacji przez przedsiębiorstwa są wysokie koszty ich opracowania i wdrożenia. Zwiększeniu zainteresowania przedsiębiorstw pracami B+R oraz wdrażaniem innowacji służyć będzie rozwój instrumentów finansowania takiej działalności. Priorytetem będzie oparcie ich na modelu rynkowym, z dominującą rolą mechanizmów kredytowych i funduszy Venture Capital. Do czasu ich pełnego rozwoju i sprawnego funkcjonowania, konieczna będzie jednak aktywność państwa polegająca na łagodzeniu niedoskonałości rynku. Instrumentom stymulującym prywatne inwestycje towarzyszyć będzie dalszy wzrost nakładów publicznych.

Program stanowi odpowiedź na wniosek o uzupełnienie luki finansowej na rynku. Przewidując dofinansowanie tworzenia miejsc pracy w sektorze B+R oraz dofinansowanie kosztów jest pożądanym narzędziem interwencji i pobudzenia działalności B+R u przedsiębiorców, prowadzących działalność produkcyjną, co stymulować będzie z drugiej

strony zgłaszany przez nich popyt na wyniki badań. Oznacza to, że Program kompleksowo wpisuje się w kierunek interwencji publicznej „Wzrost popytu na wyniki badań naukowych”.

Analogicznie, w przypadku kierunku interwencji: „Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych”, Program przyczynia się do tworzenia warunków do rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych, stymulując zdolność przedsiębiorców do generowania własnych rozwiązań. Służy wzmacnianiu i rozwijaniu powiązań między lokalnymi, regionalnymi i krajowymi instytucjami naukowymi a przedsiębiorcami, premiując przy ocenie projektów takie właśnie rozwiązania. Wspiera rozwój produktów i usług w dziedzinach, w których Polska może stać się liderem w skali europejskiej i światowej – m.in. w zakresie systemów informatycznych.

→ Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego oraz II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego

SRK wskazuje na jakość kapitału ludzkiego jako jeden z głównych czynników decydujących o rozwoju i konkurencyjności kraju. Rozwój (ilościowy i jakościowy) kapitału ludzkiego przekłada się na rozwój krajowego i lokalnych rynków pracy oraz wzrost produktywności pracowników, a w konsekwencji – wzrost produkcji i usług, rozwój innowacji, podnoszenie produktywności gospodarki.

Odpowiedzią Programu na problemy występujące w tej sferze jest zapobieganie jego odpływowi (w szczególności za granicę) i sprzyjanie tworzeniu wysokiej jakościowych trwałych miejsc pracy oraz premiowanie ich tworzenia w regionach słabiej rozwiniętych gospodarczo. Z drugiej strony Program zachęca do aktywnej współpracy przedsiębiorców z ośrodkami akademickimi, co ma istotny wpływ na przygotowanie kadr pod potrzeby konkretnych inwestycji, a także na kształtowanie kierunków rozwoju lokalnych rynków pracy oraz umiejętności i kompetencji zasobów ludzkich.

- Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

→ Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

SRK podkreśla problematykę godzenia interesów rozwojowych państwa związanych z konkurencyjnością regionów i jej wzmacnianiem w skali kraju oraz międzynarodowej z niedopuszczaniem do powiększania się różnicowań regionalnych. Konieczne jest w takiej sytuacji rozwijanie mechanizmów wzmacniających rozprzestrzenianie procesów rozwojowych z głównych ośrodków wzrostu na otoczenie oraz wspomaganie procesów rozwojowych na obszarach problemowych.

Program, dzięki zróżnicowanemu systemowi premiowania inwestycji, który np. promuje realizację inwestycji w województwach Polski Wschodniej, sprzyja procesom rozwojowym regionów słabiej rozwiniętych, wpływając na zwiększenie przez nie możliwości absorpcji kapitału, wykwalifikowanych kadr, wiedzy i innowacji.

Cele Programu wykazują również zgodność z celami nakreślonymi w Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”, zwanej dalej „SIEG”. Cele realizowane przez Program wpisują się w całości w cel główny SIEG, jakim jest „Wysoce konkurencyjna gospodarka (innowacyjna i efektywna) oparta na wiedzy i współpracy”. W szczególności Program sprzyja realizacji Celu 4 SIEG: Wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki. Cel ten realizowany jest dzięki podejmowaniu działań proekspansyjnych (Program, dzięki stymulowaniu inwestycji w konkretnych sektorach, pośrednio wpływa na kształtowanie się polskiego eksportu), wspieraniu napływu innowacyjnych oraz odpowiedzialnych inwestycji zagranicznych (kierunek w pełni realizowany przez Program) oraz kreowanie wizerunku Polski jako atrakcyjnego miejsca lokalizacji inwestycji zagranicznych (możliwość skorzystania ze wsparcia przewidzianego Programem traktowana jest przez przedsiębiorców jako faktyczna zachęta, szczególnie w obliczu braku dostępności instrumentów wsparcia inwestycji funkcjonujących w perspektywie finansowej 2007–2013).

Program uwzględnia cele przyjętej przez Radę Europejską w dniu 3 marca 2010 r. *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „Europa 2020”*, mającej zapewnić UE wyjście z kryzysu i przygotowanie europejskiej gospodarki na wyzwania następnego dziesięciolecia.

Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Powyższe cele szczegółowe wpisują się w realizację trzech ogólnych priorytetów – rozwoju inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Program wpisuje się w następujące inicjatywy przewodnie:

- Polityka przemysłowa na rzecz ekologicznego rozwoju – zwiększanie konkurencyjności unijnego sektora przemysłu w warunkach pokryzysowych, wsparcie przedsiębiorczości rozwój nowych umiejętności. Przyczyni się ona do stworzenia milionów nowych miejsc pracy;
- Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia – stworzenie warunków do unowocześnienia rynków pracy w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia oraz zapewnienie trwałości naszych modeli społecznych w obliczu odchodzenia na emeryturę pokolenia wyżu demograficznego.

Program wpisuje się w postulaty wskazane w dokumencie *Zintegrowana polityka przemysłowa w erze globalizacji – Konkurencyjność i zrównoważony rozwój na pierwszym planie*, m.in. :

- konieczność realizacji działań mających na celu zwiększenie produktywności przemysłu wytwórczego i związanych z nim usług;

Wsparcie realizacji dużych, kapitałochłonnych inwestycji, których sprzedaż ukierunkowana jest zasadniczo na zaspokojenie potrzeb spółek wchodzących w skład korporacji globalnych kreuje dodatkową produkcję i wzrost zatrudniania. Wielkie korporacje, lokując w Polsce swoje ośrodki produkcyjne lub usługowe, zapewniają im dostęp do międzynarodowych kanałów dystrybucji i wsparcia marketingowego.

- tworzenie silnego, konkurencyjnego i zdywersyfikowanego łańcucha wartości w przemyśle wytwórczym, dzięki któremu wzrośnie potencjał zatrudnienia i konkurencyjność gospodarki;

Wspieranie projektów w sektorach produkcyjnych i usługowych o wysokiej wartości dodanej – sprzyja podnoszeniu produktywności gospodarki. Program obejmuje sektory, które stosują zaawansowane technologie (motoryzacyjny, elektroniczny, biotechnologii, lotniczy), i które wnoszą duży wkład we wzrost wydajności gospodarki, nie tylko przez swoją wysoką produktywność, ale także przez korzystne oddziaływanie na wszystkie firmy uczestniczące w łańcuchu produkcji. Nowe inwestycje skutkują wzrostem zatrudnienia we wszystkich współpracujących przedsiębiorstwach.

- tworzenie instrumentów zachęcających przedsiębiorców w inwestowanie w realną gospodarkę;

Program jest istotną zachętą dla przedsiębiorstw do realizacji nowych, posiadających istotne dla gospodarki znacznie inwestycji.

- podnoszenie poziomu innowacyjności, bez którego europejski przemysł nie będzie w stanie konkurować z innymi.

Kryteria wsparcia w Programie premują i zachęcają do realizacji inwestycji innowacyjnych, które polegają zarówno na transferze nowoczesnych technologii, jak i rozwoju w Polsce ośrodków badawczo-rozwojowych.

Program wpisuje się również w Odnowioną Strategię UE na rzecz Trwałego Rozwoju. Jednym z jej głównych celów jest dobrobyt gospodarczy, do którego – jak stwierdza Strategia – należy dążyć poprzez propagowanie prężnej, innowacyjnej, konkurencyjnej gospodarki opartej na bogatej wiedzy i racjonalnie wykorzystującej zasoby środowiska naturalnego, zapewniającej wysoki standard życia oraz pełne zatrudnienie obywateli i pracę wysokiej jakości.

Zarówno cel główny, jak i cele szczegółowe Programu ściśle odpowiadają powyższemu celowi. Należy przy tym zwrócić uwagę, że wsparcie w ramach Programu będzie nakierowane w szczególności na sektory wysokiej technologii i będzie służyło wprowadzaniu do Polski takich nowoczesnych technologii, które z reguły oznaczają mniejsze obciążenie dla środowiska naturalnego niż wcześniejsze technologie wykorzystywane do produkcji zbliżonych dóbr i usług. Wdrożenie Programu przyczyni się więc do osiągania celów operacyjnych wskazanych w Strategii w obszarze *Zrównoważona konsumpcja i produkcja*, w tym w szczególności do poprawy realizacji celów w zakresie ochrony środowiska.

Jednocześnie Program będzie w praktyce przyczyniał się do zmniejszania zależności pomiędzy wzrostem gospodarczym a transportem, zgodnie z rekomendowanym w Strategii kierunkiem działań w ramach obszaru *Zrównoważony transport*. Można bowiem przyjąć na podstawie dotychczasowych doświadczeń w realizacji podobnych instrumentów, że finansowane w ramach Programu inwestycje będą w dużym stopniu miały na celu produkcję dóbr przeznaczonych na rynki europejskie, które do tej pory były produkowane w innych regionach świata – będą więc one prowadzić do zmniejszenia odległości pomiędzy producentem a konsumentem, a więc i środowiskowych kosztów ich transportu.

6. Inne instrumenty wsparcia inwestycji

Program stanowi jeden z instrumentów umożliwiających wsparcie projektów inwestycyjnych w Polsce.

Innym kluczowym instrumentem jest wsparcie oferowane w ramach specjalnych stref ekonomicznych, regulowane ustawą z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1010).

Specjalne strefy ekonomiczne (SSE) to wyodrębnione administracyjnie obszary Polski, gdzie przedsiębiorcy realizujący nowe inwestycje mogą skorzystać ze zwolnienia z podatku dochodowego w odniesieniu do dochodów uzyskiwanych w strefie. Zasady funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych określa ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych oraz akty wykonawcze do tej ustawy.

Podstawą do korzystania z pomocy publicznej jest zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie strefy. Zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie strefy wydawane są przez spółki zarządzające strefami w drodze przetargu lub rokowań. Zasady i sposób przeprowadzania przetargów i rokowań określają – odrębnie dla każdej strefy – rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z 2004 r. w sprawie przetargów i rokowań oraz kryteriów oceny zamierzeń co do przedsięwzięć, które mają być podjęte przez przedsiębiorców na terenie strefy.

Zezwolenie na działalność w strefie określa m.in.:

- przedmiot działalności,
- wielkość i termin poniesienia nakładów inwestycyjnych (minimum 100 tys. euro),
- wielkość zatrudnienia oraz okres utrzymania miejsc pracy,

- maksymalną wysokość kosztów kwalifikowanych inwestycji i dwuletnich kosztów kwalifikowanych pracy,
- termin zakończenia inwestycji.

Warunkiem uzyskania pomocy jest:

- prowadzenie działalności gospodarczej przez okres nie krótszy niż 5 lat, w przypadku małych i średnich przedsiębiorców – przez 3 lata,
- utrzymanie własności składników majątku, z którymi były związane wydatki inwestycyjne przez okres 5 lat, w przypadku małych i średnich przedsiębiorców – przez 3 lata.

Przedsiębiorcy posiadający zezwolenie mogą korzystać z pomocy publicznej z tytułu:

- kosztów nowej inwestycji,
- tworzenia nowych miejsc pracy.

Wielkość pomocy uzależniona jest od maksymalnej intensywności pomocy określonej dla obszaru, gdzie realizowana jest inwestycja oraz wielkości kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą. Dla przedsiębiorców korzystających z pomocy z tytułu zatrudnienia kosztami kwalifikującymi się do objęcia wsparciem są dwuletnie koszty pracy nowo zatrudnionych pracowników, natomiast dla przedsiębiorców, którzy zdecydują się na pomoc inwestycyjną – koszty nowej inwestycji.

W Polsce istnieje 14 specjalnych stref ekonomicznych, ale są one obecne we wszystkich województwach. Wg stanu na koniec 2013 r. łączny obszar stref wynosił blisko 16 tys. ha, przy ustawowym limicie całkowitej powierzchni stref wynoszącym 20 tys. ha.

W obliczu zakończenia funkcjonowania drugiego z istotnych instrumentów wsparcia realizacji inwestycji, jakim był Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007–2013 (POIG), mając na uwadze, że w okresie programowania UE 2014–2020 nie będzie już działania analogicznego do działania 4.5. POIG, a znaczenie instrumentów dotacyjnych, zgodnie z projektami programów operacyjnych, ma zmniejszyć się na rzecz wykorzystania instrumentów zwrotnych, należy uznać szczególne znaczenie Programu jako instrumentu stymulującego napływ inwestycji do Polski.

Program natomiast cechuje się indywidualnym podejściem do inwestorów i procesem decyzyjnym uwzględniającym jako element kluczowy negocjacje z inwestorem. To sprawia, że stanowi on instrument interwencji służący przyciągnięciu inwestorów uznanych za ważnych, przy zastosowaniu zindywidualizowanej obsługi z wykorzystaniem dotacji o wysokości dostosowanej – w określonych ramach – do specyfiki danego przypadku.

Program stanowi więc ważne dopełnienie instrumentu specjalnych stref ekonomicznych.

7. Sposób monitorowania i oceny stopnia osiągnięcia celów

7.1. System monitorowania

Monitorowanie realizacji Programu odbywa się poprzez kontrole realizacji umów zawartych z przedsiębiorcami. Kontrole przeprowadzają upoważnieni przedstawiciele ministra właściwego do spraw gospodarki. Szczegółowe zasady i zakres kontroli reguluje umowa.

Wyniki monitorowania realizacji Programu będą zawarte w rocznych sprawozdaniach ministra do spraw gospodarki przedkładanych Radzie Ministrów do dnia 31 sierpnia w roku następującym po roku sprawozdawczym.

7.2. Zestaw wskaźników

W celu skwantyfikowania celów Programu oraz umożliwienia monitorowania stopnia jego wdrażania, opracowany został zestaw wskaźników. Podany katalog obejmuje głównie wskaźniki produktu i rezultatu.

Tabela 4 **Wskaźniki monitorowania celu głównego**

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa*	Wartość docelowa 2011–2015	Źródło danych
Roczna wartość inwestycji zagranicznych w Polsce (mld euro)	Wartość średnia obliczona na podstawie danych za okres 2005–2009 – 11,19	11,19	NBP
Pozycja Polski wśród krajów UE pod względem sumarycznego wskaźnika innowacyjności	2010 – Polska w grupie umiarkowanych liderów	Bez zmian	Innovation Union Scoreboard
Pozycja Polski wśród krajów UE w rankingu	Raport 2012–2013 – miejsce 41	Co najmniej jak w raporcie 2010–2011 – miejsce 39	Global Competitiveness Report

*Wartość średnia obliczona na podstawie danych za okres 2005–2009

Do określenia wskaźników monitorowania celów szczegółowych, o których mowa w rozdziale 4 Programu, przyjęto planowane efekty realizacji 39 inwestycji, które uzyskały wsparcie z budżetu państwa w ramach programów wieloletnich uchwalonych przez Radę Ministrów w latach 2005–2009.

Tabela 5 **Wskaźniki monitorowania celu szczegółowego**

Wsparcie inwestycji zapewniających napływ nowoczesnych technologii

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa 2005–2009	Wartość docelowa 2011–2015	Źródło danych
Wskaźniki produktu			
Sumaryczna wartość inwestycji wspieranych dotacjami z budżetu państwa, zgodnie z 39 programami wieloletnimi uchwalonymi przez Radę Ministrów w latach 2005–2009 (bez uwzględnienia zmian programów (mld zł))	9,63 (średniorocznie: 1,93)	9,63 (średniorocznie: 1,93)	MG
Wskaźnik rezultatu			
Stopień realizacji założeń inwestycyjnych w zakresie nakładów zadeklarowanych w umowach (w %).	82%	85%	MG
Udział nakładów inwestycyjnych zrealizowanych w projektach, które uzyskały na etapie oceny w kategorii Inne punkty z tytułu innowacyjności oraz w projektach B+R do całości nakładów.	brak danych – dopiero we wrześniu 2008 r. wprowadzono szczegółowe kryteria oceny projektów inwestycyjnych	40%	MG

Tabela 6 **Wskaźniki monitorowania celu szczegółowego**
Tworzenie miejsc pracy o wysokiej produktywności

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa 2005–2009	Wartość docelowa 2011–2015	Źródło danych
Wskaźniki produktu			
Liczba nowych miejsc pracy, które planowano utworzyć w wyniku inwestycji wspieranych dotacjami z budżetu państwa, zgodnie z 39 programami wieloletnimi uchwalonymi przez Radę Ministrów w latach 2005–2009 (bez uwzględnienia zmian programów)	32 174	27 500	MG
Wskaźnik rezultatu			
Stopień realizacji założeń inwestycyjnych w zakresie nowych miejsc pracy zadeklarowanych w umowach (w %).	75%	85%	MG
Odsetek utworzonych miejsc pracy wymagających wykształcenia wyższego (% ogółu miejsc pracy)	brak danych – dopiero we wrześniu 2008 r. wprowadzono kryterium miejsc pracy wymagających wyższego wykształcenia jako jedno z kryteriów oceny projektów inwestycyjnych	15%	MG

7.3. Ewaluacja

Ewaluacja będzie służyć poprawie jakości i efektywności wsparcia udzielanego w ramach Programu, w kontekście potrzeb związanych z rozwojem gospodarczym i społecznym kraju.

Przewiduje się następujące ewaluacje Programu:

- Ewaluacja *ex ante* (ocena szacunkowa) została przeprowadzona w fazie ustanawiania Programu;
- Ewaluacje bieżące w trakcie realizacji Programu; mogą one obejmować:
 - ewaluacje związane z monitorowaniem realizacji Programu, podejmowane w szczególności, w przypadku gdyby monitorowanie wskazało na istotne odstępstwa od przewidywanego stanu realizacji celów Programu lub jeśli zaistniałyby przyczyny wskazujące na potrzebę znaczących zmian w Programie;
 - ewaluacje strategiczne, mające na celu ocenę Programu w kontekście odpowiednich polityk i strategii krajowych;
- Ewaluacja *ex post* po zakończeniu realizacji Programu.

Badania ewaluacyjne będą realizowane przez niezależne podmioty zewnętrzne, a ich wyniki będą przekazywane zainteresowanym resortom i instytucjom oraz udostępniane opinii publicznej.

8. Finansowanie Programu

Program jest w całości finansowany ze środków budżetu państwa.

Corocznie w latach 2011–2023 w ustawie budżetowej planowane będą środki na realizację Programu, tj. na finansowanie umów zawieranych w latach 2011–2019 pomiędzy inwestorem a ministrem właściwym do spraw gospodarki o udzielenie wsparcia. Umowy będą przewidywać wypłacanie wsparcia w transzach rocznych, nie dłużej jednak niż przez 5 lat. W przypadku inwestycji produkcyjnych o minimalnych kosztach kwalifikowanych 750 mln zł i tworzących co najmniej 200 nowych miejsc pracy lub o minimalnych kosztach kwalifikowanych 500 mln zł i tworzących co najmniej 500 nowych miejsc pracy okres ten może być dłuższy, lecz nie może przekroczyć 2023 r. Oznacza to, że ostatnie płatności z tytułu zawartych umów będą realizowane w 2023 r., natomiast Program jako program rozwoju będzie realizowany do końca 2019 r.

Podział środków na wsparcie z tytułu kosztów tworzenia nowych miejsc pracy oraz na wsparcie z tytułu kosztów inwestycji będzie ustalany każdorazowo podczas prac nad projektem kolejnych ustaw budżetowych.

Łączny budżet Programu wynosi **1 443,4 mln zł**.

Budżet Programu w poszczególnych latach:

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kwota (mln zł)	27	34	29,4	76	86	98	97	230	174,5	213	147,3	128,3	102,9

9. System realizacji Programu

Ministrem odpowiedzialnym za realizację Programu jest minister właściwy do spraw gospodarki.

Minister właściwy do spraw gospodarki, w ramach środków przeznaczonych na realizację Programu, udziela wsparcia z tytułu realizacji nowych inwestycji, które uzyskały rekomendację Międzyresortowego Zespołu do spraw Inwestycji o Istotnym Znaczeniu dla Gospodarki Polskiej, zwanego dalej „Zespołem”.

Zespół został powołany zarządzeniem nr 38 Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 czerwca 2015 r. w sprawie powołania Międzyresortowego Zespołu do spraw Inwestycji o Istotnym Znaczeniu dla Gospodarki Polskiej (M.P. poz. 520).

Funkcję przewodniczącego Zespołu sprawuje przedstawiciel, w randze sekretarza lub podsekretarza stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw gospodarki, wyznaczony przez tego ministra. Jako członkowie Zespołu wyznaczeni zostali przedstawiciele w randze sekretarza lub podsekretarza stanu ministrów właściwych do spraw: finansów publicznych, spraw zagranicznych, transportu, rozwoju regionalnego, nauki, pracy, rolnictwa, łączności, gospodarki wodnej, gospodarki morskiej, budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, szkolnictwa wyższego, środowiska oraz przedstawiciel Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i przedstawiciel Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Zadaniem Zespołu jest w szczególności koordynacja spraw związanych z realizacją Programu, w tym ocena wniosków o udzielenie wsparcia w ramach Programu i przedstawianie ministrowi właściwemu do spraw gospodarki rekomendacji w sprawie udzielenia wsparcia.

Szczegółowe tryb pracy Zespołu określa regulamin ustalony przez Zespół.

9.1. Zasady przyznawania wsparcia

Pomoc publiczna (wsparcie) przyznawana w ramach Programu do dnia 30 czerwca 2014 r. jest zgodna z zasadami udzielania pomocy publicznej w UE określonymi w *Wytycznych w sprawie krajowej pomocy regionalnej na lata 2007–2013* (Dz. Urz. UE C 54 z 04.03.2006, str. 13). Wsparcie może być udzielone po wydaniu zgody przez Komisję Europejską.

W przypadku gdy wsparcie w ramach Programu jest uzupełnieniem pomocy przyznanej w ramach przejrzystego programu regionalnej pomocy inwestycyjnej, wówczas udziela się go w oparciu o art. 13 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (Dz. Urz. UE L 214 z 09.08.2008, str. 3).

Pomoc publiczna przyznawana w ramach Programu począwszy od 1 lipca 2014 r. jest zgodna z zasadami udzielania pomocy publicznej w UE określonymi w *Wytycznych w sprawie krajowej pomocy regionalnej na lata 2014–2020* (Dz. Urz. UE C 209 z 23.07.2013, str. 1) oraz w *rozporządzeniu Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającym niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu* (Dz. Urz. UE L 187 z 26.06.2014, str.1). Pomoc, która nie będzie spełniać wymogów wspomnianego rozporządzenia, może być udzielone po wydaniu zgody przez Komisję Europejską w trybie przewidzianym w *Wytycznych w sprawie krajowej pomocy regionalnej na lata 2014–2020*.

Organem udzielającym wsparcia jest minister właściwy do spraw gospodarki.

W ramach Programu wsparcie inwestycji początkowej będzie udzielane z dwóch tytułów:

- kosztów kwalifikowanych tworzenia nowych miejsc pracy;
- kosztów kwalifikowanych inwestycji.

W uzasadnionych przypadkach, w szczególności kiedy wymaga tego waga i pilność sprawy, minister właściwy do spraw gospodarki może, z wyłączeniem rekomendacji Zespołu, w ramach środków przeznaczonych na realizację Programu, udzielić inwestorowi dodatkowej pomocy o wartości nie przekraczającej 10% kwoty pomocy przyznanej zgodnie z zasadami Programu w celu dofinansowania ponoszonych przez inwestora kosztów związanych z inwestycją, powodujących wzrost jej wartości, których nie można przewidzieć na dzień podpisania umowy.

9.1.1. Inwestycje kwalifikujące się do wsparcia w ramach Programu

Wsparcie uzyskać mogą wyłącznie przedsiębiorcy planujący inwestycje:

1) produkcyjne w następujących sektorach priorytetowych:

- a) motoryzacyjnym – w szczególności produkcja: pojazdów samochodowych nadwozi, przyczep i naczep, części, komponentów i akcesoriów do pojazdów samochodowych i ich silników oraz produkcja opon,
- b) elektronicznym oraz produkcji sprzętu AGD – w szczególności produkcja: komputerów, sprzętu oraz aparatury radiowej, telewizyjnej i telekomunikacyjnej, układów i podzespołów,
- c) lotniczym – w szczególności produkcja: statków powietrznych, części i akcesoriów do statków powietrznych i ich silników, działalność usługowa w zakresie naprawy, konserwacji oraz remontów statków powietrznych i silników lotniczych,
- d) biotechnologii – w szczególności produkcja: w zakresie biotechnologii białej mającej zastosowanie w procesach przemysłowych, czerwonej związanej z medycyną i ochroną zdrowia (np. tworzenie nowych produktów leczniczych) i zielonej zajmującej

się aspektami związanymi z rolnictwem, dla której dozwolone jest udzielanie regionalnej pomocy inwestycyjnej,

- e) rolno-spożywczym – w szczególności produkcja żywności oraz działalność w zakresie innowacyjnych metod jej przetwarzania, pakowania i przechowywania, dla których dozwolone jest udzielanie regionalnej pomocy inwestycyjnej;
- 2) produkcyjne we wszystkich sektorach o minimalnych kosztach kwalifikowanych 750 mln zł i tworzące co najmniej 200 nowych miejsc pracy lub o minimalnych kosztach kwalifikowanych 500 mln zł i tworzące co najmniej 500 nowych miejsc pracy, zwane dalej „znaczące inwestycje” lub „projekty znaczące”;
- 3) w sektorze nowoczesnych usług, pod warunkiem że co najmniej 60% procesów wykonywanych przez firmę stanowią usługi określone w ad 1. do tabeli 9;
- 4) w sektorze badawczo-rozwojowym.

Nie udziela się wsparcia:

- 1) inwestycjom realizowanym w powiatach o stopie bezrobocia wynoszącej poniżej 75% średniej krajowej, z wyjątkiem inwestycji:
 - a) znaczących, o których mowa w pkt 2 powyżej,
 - b) o których mowa w pkt 3 i 4 powyżej,
 - c) realizowanych w województwach warmińsko-mazurskim, podlaskim, lubelskim, świętokrzyskim i podkarpackim;
- 2) inwestycjom korzystającym z pomocy udzielanej w formie dotacji bezpośrednich z budżetu państwa, z programów współfinansowanych środkami unijnymi lub ze zwolnieniami podatkowymi w specjalnych strefach ekonomicznych, z wyjątkiem inwestycji:
 - a) dla której wartość wsparcia w ramach Programu nie przekracza 3 mln zł,
 - b) produkcyjnych w sektorach priorytetowych, jeżeli koszty kwalifikujące się do objęcia wsparciem wynoszą co najmniej 350 mln złotych,
 - c) znaczących,
 - d) w sektorze nowoczesnych usług, jeżeli inwestor utworzy co najmniej 500 nowych miejsc pracy,
 - e) w sektorze badawczo-rozwojowym.

Projekty inwestycyjne ocenia się w oparciu o dane ogłaszane przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące stopy bezrobocia w powiecie na dzień ostatniego dnia miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym przedsiębiorca złożył do Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. formularz „Informacja o projekcie”.

9.1.2 Wsparcie z tytułu tworzenia nowych miejsc pracy

Do ubiegania się o wsparcie uprawnia:

- 1) realizacja nowej inwestycji produkcyjnej w sektorach priorytetowych, tworzącej co najmniej 250 nowych miejsc pracy o minimalnych całkowitych kosztach kwalifikowanych inwestycji 40 mln zł;
- 2) realizacja znaczącej inwestycji;
- 3) realizacja nowej inwestycji w sektorze nowoczesnych usług, tworzącej co najmniej 250 nowych miejsc pracy, przy minimalnych nakładach inwestycyjnych w środki trwałe (bez kosztów najmu) w wysokości 1,5 mln zł;

- 4) realizacja nowej inwestycji w sektorze badawczo-rozwojowym, tworzącej co najmniej 35 nowych miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem o minimalnych całkowitych kosztach inwestycji 1 mln zł (bez kosztów najmu); w przypadku inwestycji w działalność badawczo-rozwojową wsparcie będzie udzielane wyłącznie na tworzenie miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem.

Tabela 7 **Maksymalna wysokość wsparcia na 1 miejsce pracy**

Maksymalną wysokość wsparcia w zł na 1 miejsce pracy ustala się przy zastosowaniu progresywnego systemu naliczania bazującego na poniższej tabeli.

Punkty	Liczba zatrudnionych (osoby)			
	0–250	251–500	501–1000	>1000
51	3 200	4 300	5 400	6 400
52	3 200	4 300	5 400	6 400
53	3 200	4 300	5 400	6 400
54	3 200	4 300	5 400	6 400
55	3 200	4 300	5 400	6 400
56	3 480	4 480	5 580	6 580
57	3 760	4 660	5 760	6 760
58	4 040	4 840	5 940	6 940
59	4 320	5 020	6 120	7 120
60	4 600	5 200	6 300	7 300
61	4 760	5 380	6 480	7 480
62	4 920	5 560	6 660	7 660
63	5 080	5 740	6 840	7 840
64	5 240	5 920	7 020	8 020
65	5 400	6 100	7 200	8 200
66	5 580	6 300	7 400	8 400
67	5 760	6 500	7 600	8 600
68	5 940	6 700	7 800	8 800
69	6 120	6 900	8 000	9 000
70	6 300	7 100	8 200	9 200
71	6 480	7 300	8 400	9 400
72	6 660	7 500	8 600	9 600
73	6 840	7 700	8 800	9 800
74	7 020	7 900	9 000	10 000
75	7 200	8 100	9 200	10 200
76	7 380	8 300	9 400	10 400
77	7 560	8 500	9 600	10 600
78	7 740	8 700	9 800	10 800
79	7 920	8 900	10 000	11 000
80	8 100	9 100	10 200	11 200
81	8 300	9 320	10 420	11 420
82	8 500	9 540	10 640	11 640
83	8 700	9 760	10 860	11 860
84	8 900	9 980	11 080	12 080
85	9 100	10 200	11 300	12 300
86	9 300	10 420	11 520	12 520
87	9 500	10 640	11 740	12 740
88	9 700	10 860	11 960	12 960

Punkty	Liczba zatrudnionych (osoby)			
	0–250	251–500	501–1000	>1000
89	9 900	11 080	12 180	13 180
90	10 100	11 300	12 400	13 400
91	10 280	11 520	12 620	13 620
92	10 460	11 740	12 840	13 840
93	10 640	11 960	13 060	14 060
94	10 820	12 180	13 280	14 280
95	11 000	12 400	13 500	14 500
96	11 220	12 620	13 720	14 720
97	11 440	12 840	13 940	14 940
98	11 660	13 060	14 160	15 160
99	11 880	13 280	14 380	15 380
100	12 100	13 500	14 600	15 600

Inwestycja może otrzymać wsparcie jeżeli uzyska co najmniej 51 punktów.

W celu ustalenia kwoty wsparcia z tytułu tworzenia nowych miejsc pracy dokonuje się oceny atrakcyjności projektu inwestycyjnego wyrażonej w punktach, a następnie progresywnie określa się jego wielkość.

Przykład: Przedsiębiorca planuje zatrudnić 427 osób i uzyskał w ramach oceny 60 punktów

wielkość wsparcia (zł) = $250 \times 4600 + 177 \times 5200$

W przypadku gdy inwestycja jest realizowana w jednym z 5 województw Polski Wschodniej (świętokrzyskie, podkarpackie, podlaskie, lubelskie, warmińsko-mazurskie), wysokość wsparcia określona zgodnie z tabelą 7 ulega zwiększeniu o 20%.

W przypadku łączenia wsparcia z tytułu tworzenia nowych miejsc pracy w ramach Programu z inną pomocą regionalną udzieloną w formie dotacji bezpośrednich z budżetu państwa, z programów współfinansowanych środkami unijnymi lub ze zwolnieniami podatkowymi w specjalnych strefach ekonomicznych, wielkość wsparcia finansowego wyliczonego zgodnie z Tabelą 7 ulega zmniejszeniu o 10%. Nie dokonuje się zmniejszenia wsparcia w ramach Programu w sytuacji ww. łączenia instrumentów pomocy w przypadku inwestycji realizowanych w sektorze badawczo-rozwojowym, inwestycji o minimalnych kosztach kwalifikowanych 750 mln zł lub tworzących co najmniej 1500 nowych miejsc pracy oraz inwestycji realizowanej na terenie jednego z 5 województw Polski Wschodniej.

Tabela 8 Kategorie oceny projektów produkcyjnych realizowanych w sektorach priorytetowych i projektów znaczących:

Lp.	Kategoria	Liczba punktów
1	Kapitał ludzki	5–20
2	Lokalizacja inwestycji	6–30
3	Nakłady inwestycyjne	9–20
4	Sektor przemysłowy	6–15
5	Inne	do 15
	SUMA	100

Szczegółowe kryteria dla poszczególnych kategorii oceny projektów realizowanych w sektorach produkcyjnych i projektów znaczących:

Ad 1. Kapitał ludzki

Lp.	Udział osób z wyższym wykształceniem w stosunku do ogółu pracowników, %	Punkty
1	4–6	5
2	powyżej 6–12	9
3	powyżej 12–18	13
4	powyżej 18–24	17
5	powyżej 24	20

Ad 2. Lokalizacja inwestycji

Lp.	Lokalizacja w powiecie o stopie bezrobocia określonej jako procent średniej krajowej	Punkty
1	30–75	6
2	76–100	12
3	101–130	24
4	powyżej 130	30

Ad 3. Nakłady inwestycyjne

Lp.	Nakłady inwestycyjne (w mln zł)	Punkty
1	40–80	9
2	powyżej 80–120	14
3	powyżej 120	20

Ad 4. Sektor przemysłowy

Lp.	Sektor przemysłowy	Punkty
1	Biotechnologia	15
2	Lotniczy	12
3	Motoryzacyjny	9
4	Elektroniczny, AGD, rolno-spożywczy, inwestycja znacząca	6

Ad 5. Inne

Kategoria *Inne* ma na celu premiowanie projektów wyróżniających się szczególnie wysoką innowacyjnością zastosowanych procesów, wytworzonych produktów, wysokim poziomem pozytywnych efektów oddziaływania na gospodarkę i środowisko naturalne, udziałem wkładu lokalnego, atrakcyjnością produktów na rynkach międzynarodowych, a także zwiększonym prawdopodobieństwem przyciągnięcia do kraju kolejnych firm.

W ramach dostępnych 5 punktów premię można otrzymać za:

- innowacyjność produktów i procesów;
- zwiększone prawdopodobieństwo przyciągnięcia kolejnych firm;
- proekologiczne oddziaływanie planowanej inwestycji;
- inne pozytywne efekty zewnętrzne.

Ponadto 10 punktów może zostać przyznane w oparciu o kryterium wkładu lokalnego oraz atrakcyjności produktów na rynkach międzynarodowych.

Wkład lokalny definiuje się jako procentowy udział kosztów zakupu komponentów i usług od podmiotów prowadzących działalność produkcyjną i usługową w Polsce w całkowitym koszcie zakupu wszystkich komponentów i usług niezbędnych do wytworzenia danego produktu.

Atrakcyjność produktów na rynkach międzynarodowych definiuje się jako procentowy udział wielkości eksportu w całości sprzedaży. Poniższy schemat obrazuje możliwy podział punktów w obu kategoriach:

Lp.	Wkład lokalny (w %)	Punkty		Atrakcyjność produktów na rynkach międzynarodowych (w %)	Punkty
1	0–10	0		0–20	0
2	powyżej 10–20	1		powyżej 20–40	1
3	powyżej 20–30	2		powyżej 40–60	2
4	powyżej 30–50	3		powyżej 60–80	3
5	powyżej 50–100	5		powyżej 80–100	5

Tabela 9 **Kategorie oceny projektów realizowanych w sektorze usług nowoczesnych i dla działalności badawczo-rozwojowej**

Lp.	Kategorie	Liczba punktów
1	Procesy wykonywane przez firmę stanowiące co najmniej 60% działalności firmy	17–50
2	Lokalizacja inwestycji	0–30
3	Kapitał ludzki	0–15
4	Inne (współpraca z uczelniami wyższymi, marka firmy, unikatowość procesów)	0–5
	SUMA	100

Szczegółowe kryteria dla poszczególnych kategorii oceny projektów realizowanych w sektorze usług nowoczesnych i dla działalności badawczo-rozwojowej:

Ad 1. Procesy wykonywane przez firmę:

Punkty	Opis procesu/kryteria
17–34	• procesy zarządzania kadrami: obliczanie płac, • kontrola poprawności dokumentów kadrowych, • obsługa finansowo-księgowa: Accounts Payable (AP), Accounts Receivable (AR), • Collections, Billing, Order-to-Cash, Purchase-to-Pay, • procesy obsługi finansowo-księgowej oraz zarządzania kadrami: General Ledger (prowadzenie księgi głównej), • wypełnianie deklaracji podatkowych, sporządzanie raportów finansowych, • zamykanie okresów rozliczeniowych, wyceny oraz analizy rynkowe,

Punkty	Opis procesu/kryteria
	• przygotowanie systemów motywacyjnych oraz szkoleń, nadzór nad rekrutacją, • centrum wsparcia technicznego (technical suport), monitorowanie usługi informatycznej dla klienta, rozwiązywanie prostych zapytań oraz zmian dotyczących stacji roboczych, • specjalistyczne wsparcie aplikacji, zdalna naprawa, zmiana konfiguracji w celu rozwiązywania problemu klienta,
35–44	• procesy informatyczne: zarządzanie infrastrukturą, utrzymywanie aplikacji, • lokalizacja aplikacji, testowanie aplikacji, • konsulting IT (praca realizowana w oparciu o wdrożeniowców oraz konsultantów mających kontakt z klientem, jak i posiadających wiedzę na temat implementowanych systemów), • zdalne zarządzanie projektami informatycznymi, modyfikacja kodów, zarządzanie projektami infrastrukturalnymi, integracja aplikacji i HW (Hardware), • zarządzanie projektami finansowymi, HR-owymi oraz innymi procesami biznesowymi, • zaawansowane procesy finansowo-księgowe: zarządzanie ryzykiem, hedging, netting, transakcje na rynku walutowym, transakcje na rynku instrumentów pochodnych,
45–50	• zaawansowane procesy informatyczne: centra inżynieryjne i badawczo – rozwojowe, centra obsługujące kompleksowe i całościowe procesy w układzie KPO (np. knowledge management, podejmowanie decyzji wysokiego ryzyka, wysoce wyspecjalizowane procesy informatyczne i finansowe, charakteryzujące się wysokim „know-how” po stronie usługodawcy), • prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie: inżynierii produkcji i produktu, inżynierii środowiska, biotechnologii, farmacji, elektronice, mechanice, mechatronice, chemii, energetyce, lotnictwie, etc., • konsulting, opracowywanie zaawansowanych analiz i prognoz rynkowych dla różnych procesów biznesowych, • kierowanie projektami biznesowymi z pełną odpowiedzialnością finansową i jakościową.

Ad 2a. Lokalizacja inwestycji – sektor nowoczesnych usług

Stopa bezrobocia osób z wyższym wykształceniem* do średniej krajowej** (%)	Liczba punktów
0–70	0
powyżej 70–110	12
powyżej 110–150	18
powyżej 150	25
lokalizacja inwestycji na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, lubelskiego, podkarpackiego lub świętokrzyskiego	30

* stopa bezrobocia osób z wyższym wykształceniem w powiecie liczona jako iloraz liczby bezrobotnych z wykształceniem wyższym w powiecie i liczby aktywnych zawodowo w powiecie;

** średnia krajowa liczona jak powyżej.

Ad 2b. Lokalizacja inwestycji – działalność B+R

Stopa bezrobocia osób z wyższym wykształceniem* do średniej krajowej** (%)	Liczba punktów
0–30	25
powyżej 30	30

* stopa bezrobocia osób z wyższym wykształceniem w powiecie liczona jako iloraz liczby bezrobotnych z wykształceniem wyższym w powiecie i liczby aktywnych zawodowo w powiecie;

** średnia krajowa liczona jak powyżej

Ad 3. Kapitał ludzki

Odsetek zatrudnionych z wyższym wykształceniem (%)	Liczba punktów
do 80	0
powyżej 80–85	5
powyżej 85–95	10
powyżej 95	15

Ad 4. Inne:

W ramach pozostałych czynników decydujących o atrakcyjności inwestycji uwzględniono: uniwersalne parametry oceniające pozycję komparatywną marki firmy pośród innych firm, poziom zaangażowania w rozwój otaczającego środowiska (współpraca z uczelniami), odzwierciedlenie unikatowości realizowanych procesów, za które można przyznać dodatkowo 5 punktów.

9.1.3. Wsparcie z tytułu kosztów kwalifikowanych nowej inwestycji

Do ubiegania się o wsparcie uprawnia:

- 1) realizacja nowej inwestycji produkcyjnej w sektorach priorytetowych o kosztach kwalifikujących się do objęcia pomocą wynoszących co najmniej 160 mln zł i tworzącej co najmniej 50 nowych miejsc pracy;
- 2) realizacja nowej inwestycji znaczącej;
- 3) realizacja inwestycji w sektorze badawczo-rozwojowym o kosztach kwalifikowanych wynoszących co najmniej 10 mln zł (bez kosztów najmu) i tworzących co najmniej 35 miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem.

Nie udziela się wsparcia z tytułu kosztów kwalifikowanych nowej inwestycji inwestycjom realizowanym w sektorze nowoczesnych usług.

W przypadku gdy inwestycja jest realizowana w jednym z 5 województw Polski Wschodniej (świętokrzyskie, podkarpackie, podlaskie, lubelskie, warmińsko-mazurskie), maksymalna dopuszczalna wielkość wsparcia wyrażona jako procent kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą (wyliczona zgodnie z Tabelą 10 lub Tabelą 12) ulega zwiększeniu o 5 punktów procentowych.

W przypadku łączenia wsparcia z tytułu kosztów nowej inwestycji w ramach Programu z inną pomocą regionalną udzieloną w formie dotacji bezpośrednich z budżetu państwa, z programów współfinansowanych środkami unijnymi lub ze zwolnieniami podatkowymi

w specjalnych strefach ekonomicznych, wielkość wsparcia finansowego wyliczonego zgodnie z Tabelą 10 lub Tabelą 12 ulega zmniejszeniu o 10%.

Nie dotyczy to inwestycji realizowanych w sektorze badawczo-rozwojowym, inwestycji o minimalnych kosztach kwalifikowanych 750 mln zł lub tworzących co najmniej 1500 nowych miejsc pracy oraz inwestycji realizowanej na terenie jednego z 5 województw Polski Wschodniej.

9.1.3.1. Wsparcie dla inwestycji produkcyjnych realizowanych w sektorach priorytetowych i dla inwestycji znaczących

Do ubiegania się o wsparcie uprawnia:

- 1) realizacja nowej inwestycji w sektorach priorytetowych o kosztach nowej inwestycji kwalifikujących się do objęcia pomocą wynoszących co najmniej 160 mln zł i tworzącej co najmniej 50 nowych miejsc pracy;
- 2) realizacja nowej inwestycji znaczącej.

Maksymalną wysokość wsparcia z tytułu kosztów kwalifikowanych nowej inwestycji dla projektów powyżej wymienionych określa Tabela 10. Inwestycja może otrzymać wsparcie, jeżeli w ocenie szczegółowej poszczególnych kryteriów uzyska co najmniej 23 punkty.

Tabela 10 **Maksymalna wysokość wsparcia**

Lp.	Zakres punktów	Maksymalna dopuszczalna wielkość wsparcia wyrażona jako procent kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą
1	23–27	do 2
2	28–33	do 4
3	34–39	do 6
4	40–45	do 7,5

W przypadku inwestycji znaczących, jeżeli dotacja w ramach Programu nie jest łączona z inną pomocą regionalną udzieloną w formie dotacji bezpośrednich z budżetu państwa, z programów współfinansowanych środkami unijnymi lub ze zwolnieniami podatkowymi w specjalnych strefach ekonomicznych, maksymalna dopuszczalna wielkość wsparcia wyrażona jako procent kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą (Tabela 10), ulega zwiększeniu o 4 punkty procentowe. Zwiększenie nie dotyczy inwestycji realizowanej na terenie jednego z 5 województw Polski Wschodniej.

Przy ustalaniu wysokości wsparcia brane są pod uwagę następujące wskaźniki:

Tabela 11 **Kategorie oceny projektów**

Lp.	Kategoria	Liczba punktów
1	Koszt inwestycji na jednego pracownika w tys. zł	3–15
2	Kapitał ludzki	1–10
3	Lokalizacja	8–15
4	Inne	0–5
	SUMA	45

Ad 1. Koszty inwestycji na 1 pracownika

Ad 2. Kapitał ludzki

Lp.	Wysokość kosztów inwestycji w przeliczeniu na 1 pracownika w tys. zł	Punkty	Liczba zatrudnionych ogółem	Punkty
1	200–400	3	50–100	1
2	powyżej 400–600	6	101–150	2
3	powyżej 600–1000	9	151–200	3
4	Powyżej 1000–1500	12	201–250	4
5	powyżej 1500	15	251–300	5
6			301–400	6
7			401–600	7
8			601–800	9
9			Powyżej 800	10

Ad 3. Lokalizacja

Lp.	Lokalizacja w powiecie o stopie bezrobocia określonej jako procent średniej krajowej	Punkty
1	30–75	8
2	76–100	10
3	101–130	12
4	powyżej 130	15

Ad 4. Inne

Kategoria *Inne* dopuszcza możliwość przyznania dodatkowych 5 punktów z tytułu realizacji inwestycji, w wyniku której powstaną produkty bądź usługi, które dotąd nie były wytwarzane lub świadczone w Polsce przez firmę aplikującą o wsparcie. Ponadto może ona również objąć znaczące efekty zewnętrzne realizacji inwestycji w Polsce (m.in. wzrost zatrudnienia u polskich kooperantów, wzrost wolumenu zamówień u firm działających w Polsce, nawiązanie współpracy z polskimi uczelniami wyższymi, znaczący efekt proekologiczny projektu).

9.1.3.2. Wsparcie dla inwestycji zaliczanych do sektora badawczo-rozwojowego

Do ubiegania się o wsparcie uprawnia realizacja nowej inwestycji w sektorze badawczo-rozwojowym o kosztach kwalifikowanych inwestycji wynoszących co najmniej 10 mln zł (bez kosztów najmu) i tworzącej co najmniej 35 miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem.

Wysokość wsparcia dla projektów badawczo-rozwojowych, w przypadku których kosztem kwalifikowanym są nakłady inwestycyjne, wynosi – zgodnie z Tabelą 12 – maksymalnie 10% kosztów kwalifikowanych. Inwestycja może otrzymać wsparcie jeżeli w ocenie szczegółowej poszczególnych kryteriów uzyska co najmniej 23 punkty.

Tabela 12 **Maksymalna wysokość wsparcia z tytułu kosztów kwalifikowanych nowej inwestycji dla inwestycji badawczo-rozwojowych**

Lp.	Zakres punktów	Maksymalna dopuszczalna wielkość wsparcia wyrażona jako procent kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą
1	23–33	6
2	34–39	8
3	40–45	10

Projekty oceniane są w oparciu o poniższe kryteria.

Tabela 13 **Kategorie oceny projektów**

Lp.	Kategoria	Liczba punktów
1	Nakłady inwestycyjne	5–10
2	Kapitał ludzki	5–15
3	Lokalizacja	10–15
4	Inne	0–5
	SUMA	45

Ad 1. Nakłady inwestycyjne

Lp.	Nakłady inwestycyjne (w mln zł)	Liczba punktów
1	10–15	5
2	powyżej 15–20	8
3	powyżej 20	10

Ad 2. Kapitał ludzki

Lp.	Liczba zatrudnionych z wyższym wykształceniem	Liczba punktów
1	35–45	5
2	46–60	10
3	powyżej 60	15

Ad 3. Lokalizacja

Lp.	Stopa bezrobocia osób z wyższym wykształceniem* do średniej krajowej** (%)	Liczba punktów
1	0–30	10
2	powyżej 30	15

* stopa bezrobocia osób z wyższym wykształceniem w powiecie liczona jako iloraz liczby bezrobotnych z wykształceniem wyższym w powiecie i liczby aktywnych zawodowo w powiecie;

** średnia krajowa liczona jak powyżej.

Ad 4. Inne

Kategoria *Inne* dopuszcza możliwość przyznania dodatkowych 5 punktów w związku ze znaczącymi efektami zewnętrznymi realizacji inwestycji w Polsce np.:

- nawiązanie współpracy z polskimi uczelniami wyższymi;
- współpraca z JBR;
- skłonność do generowania patentów;
- centrum wzmacnia kompetencje zakładów produkcyjnych w Polsce.

9.1.4. Obniżanie wsparcia w przypadku zmiany parametrów inwestycji

Dopuszcza się możliwość obniżenia wartości nakładów inwestycyjnych o maksimum 15% i liczby nowo utworzonych miejsc pracy o maksimum: 20% – w wypadku inwestycji tworzących co najmniej 2 000 nowych miejsc pracy albo 10% – w wypadku pozostałych inwestycji z zastrzeżeniem, że w każdym przypadku wysokość faktycznie poniesionych kosztów kwalifikowanych inwestycji lub liczba nowych miejsc pracy nie będzie niższa niż minimalne progi określone w Programie.

W przypadku obniżenia w dopuszczalnych granicach parametru inwestycji, z tytułu którego przyznano wsparcie, wsparcie to ulega proporcjonalnemu obniżeniu lub zostaje ponownie obliczone zgodnie z zasadami określonymi w Programie. Do wypłaty przyjmuje się niższą kwotę.

Dodatkowo, w przypadku obniżenia parametru inwestycji, z tytułu którego nie zostało przyznane wsparcie, wysokość wsparcia ulega obniżeniu o 0,5 punktu procentowego za każdy punkt procentowy obniżenia tego parametru inwestycji.

W przypadku gdy wysokość wsparcia z tytułu tworzenia nowych miejsc pracy określono z zastosowaniem w kryterium „Inne” punktacji za wkład lokalny lub atrakcyjność produktów na rynkach międzynarodowych, przedsiębiorca w corocznym sprawozdaniu z realizacji Umowy, przez cały okres trwania Umowy, przedstawia informacje o stopniu realizacji tych parametrów.

W przypadku inwestycji o docelowych nakładach inwestycyjnych powyżej 1,5 mld zł i tworzących docelowo co najmniej 500 miejsc pracy, dopuszcza się możliwość realizacji inwestycji etapowo, tj. wsparcie udzielane będzie na całą inwestycję, jednocześnie inwestor w określonych w umowie o udzielenie wsparcia terminach przekaże ministrowi właściwemu do spraw gospodarki decyzję o realizacji kolejnych etapów. Ostateczna wartość pomocy zostanie obliczona w odniesieniu do realnie poniesionych nakładów inwestycyjnych i liczby utworzonych miejsc pracy.

Powyższe zasady zawarte będą we wszystkich umowach o udzielenie wsparcia.

9.2. Procedura i dokumentacja realizacji Programu

Minister właściwy do spraw gospodarki jest organem udzielającym pomocy publicznej.

Za całość realizacji Programu odpowiada minister właściwy do spraw gospodarki. Bezpośrednią obsługę inwestorów oraz realizację etapów I i II procedury prowadzi Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A., zwana dalej „PAIH”.

Opis procedury:

Etap I Faza wstępna

Na tym etapie inwestor prezentuje projekt inwestycyjny i swoje oczekiwania. Przedstawiciele ministra do spraw gospodarki i PAIH udzielają stosownych informacji m.in. na temat prawnych aspektów prowadzenia działalności gospodarczej i formalnych wymogów umożliwiających

udzielenie wsparcia w ramach Programu. W przypadku inwestorów zagranicznych planujących pierwszą inwestycję w Polsce istotnym elementem wstępnej fazy rozmów jest wybór odpowiedniej lokalizacji inwestycji. Jest to czasem długotrwały proces, wymagający rozpatrzenia przydatności nawet kilkunastu działek zarówno pod kątem stanu prawnego gruntu, jak i dostępności infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Jeśli w wyniku prac wstępnych inwestor podtrzymuje zamiar realizacji inwestycji w Polsce, pod warunkiem uzyskania wsparcia, którego niezbędność wykaże, składa do PAIH wypełniony formularz informacji o projekcie wraz z oświadczeniem o niezbędności pomocy publicznej dla projektu.

Formularz obejmuje następujący zakres informacji:

- informacje ogólne o przedsiębiorcy;
- dotychczasowa działalność firmy w Polsce;
- informacja o uzyskanej pomocy publicznej;
- informacja o projekcie;
- deklarację o jakie inne formy pomocy zamierza ubiegać się inwestor w związku z realizacją inwestycji;
- analiza efektu zachęty, w zakresie określonym w *Wytycznych w sprawie krajowej pomocy regionalnej na lata 2014–2020* lub *rozporządzeniu Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającym niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu*.

W przypadku sektora nowoczesnych usług lub działalności badawczo-rozwojowej do formularza inwestor załącza procentowy udział procesów w planowanej działalności, zgodnie z zasadami przyznawania wsparcia określonymi w rozdz. 9.1.

Etap II Przygotowanie oferty wsparcia

PAIH dokonuje analizy przedstawionych przez inwestora w formularzu danych pod kątem spełnienia wymogów formalnych Programu oraz rzetelności i realności podanych informacji o projekcie inwestycyjnym. W przypadku potrzeby zweryfikowania niektórych danych lub dokonania koniecznych uzupełnień inwestor jest zobowiązany do złożenia pisemnych wyjaśnień lub korekt.

W oparciu o zweryfikowany formularz PAIH sporządza opis projektu wraz z uzasadnioną ofertą wsparcia, w celu przedłożenia Międzyresortowemu Zespołowi ds. Inwestycji o Istotnym znaczeniu dla Gospodarki Polskiej.

Opis projektu obejmuje:

- informacje o działalności inwestora na świecie i w Polsce;
- informacje o planowanym projekcie inwestycyjnym – planowana wielkość zatrudnienia, prognozowane zatrudnienie w otoczeniu inwestycji, planowane nakłady inwestycyjne, planowana kooperacja z lokalnymi dostawcami, rodzaj działalności, okres realizacji inwestycji, planowana lokalizacja w Polsce, alternatywne lokalizacje, projekcje finansowe;
- wartość, strukturę i szczegółowe uzasadnienie proponowanego wsparcia;
- ocenę skutków regulacji, tj. szacunki skutków budżetowych w okresie realizacji projektu oraz w okresie jego trwałości (sporządzone przy pomocy modelu ekonometrycznego);
- podsumowanie oceny projektu zgodnie z obowiązującymi kryteriami;
- ocenę analizy efektu zachęty.

Opis projektu Przewodniczący Zespołu przekazuje wszystkim członkom najpóźniej na 7 dni przed planowanym posiedzeniem.

Etap III Rekomendacja Zespołu

Na posiedzeniu Zespołu Przewodniczący prezentuje projekt i ofertę wsparcia.

Zespół podejmuje decyzje w formie uchwał na posiedzeniach. Uchwały podejmowane są zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy członków Zespołu lub ich upoważnionych przedstawicieli. W przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos przewodniczącego Zespołu.

Z posiedzenia Zespołu sporządzany jest protokół akceptowany przez wszystkich członków, obecnych na posiedzeniu.

Protokół z posiedzenia Zespołu jest przekazywany ministrowi właściwemu do spraw gospodarki w celu podjęcia ostatecznej decyzji o udzieleniu lub odmowie wsparcia.

Oferta wsparcia jest ostateczna i ważna w ciągu 30 dni od dnia doręczenia inwestorowi. Oferta wygasa w przypadku braku akceptacji jej przez inwestora bądź braku odpowiedzi inwestora w wyznaczonym terminie.

Minister właściwy do spraw gospodarki może, bez konieczności zasięgnięcia opinii Zespołu, w ramach dostępnego budżetu Programu, akceptować zmiany harmonogramu realizacji rekomendowanych przez Zespół inwestycji i dokonywać związanych z nimi zmian harmonogramu płatności wsparcia, o ile nie obejmują one jednocześnie zmiany parametrów całkowitych tych inwestycji i nie wywierają wpływu na punktację i łączną wartość wsparcia. Minister właściwy do spraw gospodarki będzie informował członków Zespołu o dokonanych zmianach.

Etap IV Zawarcie umowy

W przypadku akceptacji oferty wsparcia minister właściwy do spraw gospodarki podpisuje z inwestorem umowę o udzielenie dotacji na wsparcie realizacji projektu inwestycyjnego, zwaną dalej „Umową”. Umowa określa warunki udzielania wsparcia oraz sposób kontroli, w szczególności:

- wartość i tytuł przyznanej dotacji oraz harmonogram i warunki jej przekazania;
- wartość deklarowanych przez inwestora nakładów inwestycyjnych, liczbę deklarowanych tworzonych nowych miejsc pracy oraz harmonogram realizacji inwestycji;
- wymagany okres utrzymania zrealizowanej inwestycji oraz utworzonych nowych miejsc pracy;
- zasady kontroli przez ministra właściwego do spraw gospodarki stopnia realizacji postanowień umownych przez inwestora;
- konsekwencje niedotrzymania przez inwestora zobowiązań umownych;
- okres obowiązywania Umowy (uwzględniający okres trwałości projektu);
- w przypadku konieczności notyfikacji projektu pomocy Komisji Europejskiej – uzależnienie wypłaty dotacji od uzyskania pozytywnej decyzji Komisji Europejskiej;
- obowiązek przekazywania rocznej informacji o dokonanych w okresie sprawozdawczym płatnościach z tytułu podatków CIT, PIT, VAT oraz podatku od nieruchomości.

Załącznikami do Umowy są:

- 1) aktualny odpis z rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego dotyczący inwestora;
- 2) wzór sprawozdania finansowo-rzeczowego dotyczącego postępów w realizacji projektu inwestycyjnego;
- 3) harmonogram tworzenia nowych miejsc pracy;
- 4) harmonogram ponoszenia nakładów inwestycyjnych;
- 5) ewentualne pełnomocnictwa.

W przypadku konieczności notyfikacji projektu pomocy Komisji Europejskiej warunkiem wypłaty dotacji jest brak zastrzeżeń Komisji Europejskiej do projektu pomocy. Organem odpowiedzialnym za obsługę procedury notyfikacyjnej jest minister właściwy do spraw gospodarki.

Umowa o udzielenie dotacji zobowiązuje inwestora do przekazywania rocznych sprawozdań z realizacji warunków Umowy (zatrudnienie, koszty kwalifikowane inwestycji oraz całkowite koszty inwestycji), a także informacji o dokonanych wpłatach do budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego w okresie trwania Umowy.

Zasady wsparcia określone w umowie nie mogą ulec zmianie po okresie dofinansowania (tj. w okresie, gdy inwestor ma obowiązek utrzymania nowych miejsc pracy i inwestycji). Ponadto w przypadku zmiany umowy, parametry inwestycji nie mogą ulec dalszemu obniżeniu ponad dopuszczalną elastyczność przyjętą w Programie, tj. 10%, 15% i 20%.

Etap V Kontrola realizacji Umowy

Szczegółowy zakres, zasady i tryb kontroli określa Umowa.

Upoważnieni przedstawiciele ministra właściwego do spraw gospodarki przeprowadzają roczne kontrole realizacji Umowy oraz kontrolę końcową w siedzibie przedsiębiorcy i/lub miejscu realizacji inwestycji w zakresie liczby utworzonych miejsc pracy oraz wysokości kosztów inwestycji poniesionych przez przedsiębiorcę od dnia rozpoczęcia realizacji inwestycji do ostatniego dnia poprzedniego roku kalendarzowego. Przedsiębiorca jest zobowiązany zapewnić kontrolującym nieograniczony dostęp do miejsc, w których realizowana jest inwestycja, oraz dostęp do ewidencji księgowej, akt osobowych i ewidencji kadrowej (w tym prowadzonych w formie elektronicznej), a także do wszystkich dokumentów związanych z inwestycją.

Odmowa poddania się przez przedsiębiorcę kontroli lub uniemożliwienie jej przeprowadzenia stanowi podstawę do rozwiązania Umowy bez zachowania okresu wypowiedzenia. Po przeprowadzeniu kontroli, przedstawiciele ministra sporządzają protokół, który zawiera w szczególności wykaz dokumentów i innych źródeł, na podstawie których została przeprowadzona kontrola, liczbę utworzonych przez przedsiębiorcę miejsc pracy oraz wysokość kosztów poniesionych przez przedsiębiorcę od dnia rozpoczęcia realizacji inwestycji do ostatniego dnia roku kalendarzowego objętego kontrolą. Umowa określa szczegółowo procedurę zgłaszania przez przedsiębiorcę zastrzeżeń i ich rozpatrywanie przez ministra właściwego do spraw gospodarki.

W przypadku gdy z protokołu wynika, że przedsiębiorca w danym roku pobrał transze pomocy w nadmiernej wysokości, wówczas jest on zobowiązany do zwrotu odpowiedniej części pomocy wraz z odsetkami, zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych, na rachunek bankowy wskazany przez ministra.

W przypadku gdy kontrola końcowa wykaże, że przedsiębiorca nie dotrzymał wszystkich warunków Umowy, wówczas jest on zobowiązany do zwrotu całości pomocy wraz z odsetkami, zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych, na rachunek bankowy wskazany przez ministra.